

ȘTEFAN BUZĂRNESCU

ANA BUZĂRNESCU

MIHAELA GALANTON

INTERCULTURALITATEA – sursă de coeziune socială

**Editura M. DUȚESCU
Craiova, 2016**

© 2016 Autorii

Toate drepturile sunt rezervate autorilor.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BUZĂRNESCU, ȘTEFAN

Interculturalitatea – sursă de coeziune socială / Ștefan Buzărnescu, Ana Buzărnescu, Mihaela Galanton. – Craiova: Editura M. Dușescu, 2016

ISBN 978-973-8978-78-2

I. Buzărnescu, Ana

II. Galanton, Mihaela

37

ISBN 978-973-8978-78-2

De același autor (selectiv)

1. *Doctrine sociologice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.

2. *Introducere în Sociologia organizațională și a conducerii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.

3. *Aprope totul despre Sistemul European de Credite Transferabile (ECTS)*, Editura Augusta, Timișoara, 1996.

4. *Sociologia opiniei publice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997.

5. *Bovarismul instituțional și reforma românească*, Editura Augusta, Timișoara, 1998.

6. *Sociologia civilizației tehnologice*, Editura Polirom, Iași, 1999.

7. *Managementul academic – reconstrucție conceptuală și deschideri praxiologice*, Editura Augusta, Timișoara, 2000, ediția I, și ediția a II-a, Editura Augusta, Timișoara, 2001.

8. *Sociologia conducerii*, Editura de Vest din Timișoara, Timișoara, 2003.

9. *Tratat de Asistență socială* (coordonare prof. dr. George Neamțu): capitolul *Arhitecturi sociale ale asistenței sociale*, Editura Polirom, Iași, 2003.

10. *Le Bovarysme institutionnelle – une hermeneutique postcommuniste*, Editura de Vest, Timișoara, 2003.

11. *Practica managerială în învățământul superior*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004.

12. *Marketingul strategic al universității* (colab): în *Ghidul calității în învățământul superior*, coord. Prof. univ. dr. Ioan Pânzaru, Editura Universității București, 2004.

13. *Doctrine sociologice comparate*, Editura de Vest, Timișoara, 2007.

14. *Sociologia opiniei publice: sistemul conceptual și deschideri praxiologice*, Editura de Vest, Timișoara, 2008.

15. *Interculturalitatea Banatului românesc* (coordonator de proiect): Editura de Vest, Timișoara, 2009.

16. *Tratat de sociologie generală*: coord. Prof.univ.dr. Dumitru Otovescu, capitolul *Metodologia cercetării empirice*, Editura Beladi, Craiova, 2010.

17. *Doctoratul—un potențial de expertiză insuficient valorificat*, Editura de Vest, Timișoara, 2012.

18. *Sociologia comunicării*, (tratat coordonat de conf. univ. dr. Adrian Otovescu, capitolul Sondajul de opinie), Editura Prouniversitaria, București, 2012.

19. *Doctoratul – o modelare sociologică a ofertei educative*, Editura de Vest, Timișoara, 2013.

20. *Avatarurile bolșevizării*, Editura de Vest, Timișoara, 2014.

21. *China – economie socialistă de piață, o posibilă a treia cale de dezvoltare sustenabilă*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2015.

22. *China – un experiment social reușit*, Editura Mihai Duțescu, Craiova, 2016

PREFAȚĂ

Afirmat în sociologia românească prin valoroase studii empirice focalizate pe sociologia tineretului, precum și prin creații conceptuale ca: *tehnogramă*, *bovarism instituțional*, *managementul imaginii instituționale*, la care se adaugă resemantizarea conceptelor de *revoluție științifico-tehnică*, *revoluție politică*, *reforma socială* și cel de *societate a civilizației tehnologice*, universitarul de carieră prof. dr. Ștefan Buzărnescu lansează în circuitul științific, prin prezenta lucrare, o **abordare inedită a raportului dintre multiculturalitate și interculturalitate**. Lucrarea reprezintă finalizarea unor studii de profil efectuate de echipa de proiect care semnează această apariție editorială.

Prin disocierea critică de abordările antropologice și istorice, care sunt centrate mai mult pe aspectele narrative aferente diferențelor culturale cu amplitudine locală, regională sau chiar continentală, autorii se focalizează pe semantizarea acestor concepte exclusiv din perspectivă sociologică. Pe aceste coordonate, este articulat un set de argumente persuasive pentru a demonstra că *diferența dintre*

interculturalitate și multiculturalitate nu este una de ordin filologic: diferența este generată de structura profundă a ontologiei sociale și are impact hotărâtor asupra evoluției spațiului social global. Din această cauză, interculturalitatea și multiculturalitatea sunt prezentate ca două modalități diferite de gestionare a unității în diversitate a comunităților, dar și ca secvențe ale experimentelor manageriale distincte în transformările structurale pe care le-a cunoscut societatea umană până în cel mai imediat prezent.

Cu trimitere critică la literatura de profil, autorii avansează ideea conform căreia multiculturalismul, ca practică socială și ca model de management social, este un rezultat al încercărilor foștilor coloniști de a rezolva situațiile tensionale între ei și populația băștinașă în scopul instaurării unui regim de acceptare mutuală a unor raporturi de coabitare, la început grevată de violență reținută, apoi de recunoaștere a culturii „dominante” a coloniștilor veniți cu misiunea de a-i civiliza pe „primitivii” aborigeni. Pentru a masca intențiile spoliatoare ale coloniștilor, s-a propus un termen nou: cel de *descoperiri geografice*. Nu peste mult timp, s-a observat că nu de geografie era vorba, ci de descoperirea unor resurse de materii prime și de forță ieftină de muncă; în acest mod,

internaționalizarea istoriei prin exportul modelului occidental de capitalism, s-a generat și s-a menținut câteva secole un tip de raporturi asimetrice între „descoperitorii geografici”, deveniți cu timpul proprietari, și cei care au lucrat pe aceste proprietăți, multe generații, ca sclavi. După abolirea sclaviei, discriminarea economică devenită cronică a impus un regim de multiculturalitate, respectiv separarea zonelor rezidențiale rezervate coloniștilor de periferiile urbane și rurale în care locuia sărăcimea muncitoare... Prin ridicarea, treptată, a nivelului de școlaritate și al celor din colonii, în urma mișcărilor de eliberare colonială, o parte din foștii „supuși” din colonii au venit și în fostele metropole unde au început să-și instaureze, în timp, zone compacte, formând adevărate enclave civice, dar prin reproducerea vechilor discriminări din fostele colonii: multiculturalismul, cunoscut sub forma bantustanizării din fostele colonii, s-a refăcut sub forma unor adevărate ghetouri lingvistice și confesionale cu pusee de violență și de revendicări, de cele mai multe ori nesatisfăcute. În aceste condiții, chiar și emigranții din alte puncte cardinale au copiat modelul asumării discriminării prin formarea unor grupuri etnic diferite în cadrul cărora își cultivau tradițiile, religia și modul lor specific de viață, dar prin acces la toate utilitățile

populației „de primire”. În acești parametri, multiculturalismul a funcționat câteva generații fiind chiar prezentat ca indicator de superioritate al „democrațiilor consolidate” și model de gestionare pragmatică a problemelor sociale în comunități multietnice.

Totuși, asimetriile economice, generate și cartelizate la nivel internațional, s-au menținut și pe planul intern al marilor metropole, unde în prezent multiculturalismul trezește angoase identitare și polarizează resurse materiale și umane foarte mari pentru a ecrana extremismul în expresia sa actuală: aceea a terorismului religios...

Concluzia autorilor este că multiculturalismul este un eșec sub raport praxeologic și o noțiune devalizată semantic, fără niciun viitor în alternativele organizaționale ale comunităților.

Experiențele interculturale din alte comunități au fost total ignorate, din rațiuni care exced legitimitatea cercetării sociale, și s-a impus termenul de multiculturalitate ca standard exclusiv și singurul valid nu doar epistemologic (!), ci și din punct de vedere praxeologic.

Radicalizarea islamismului din ultimele decade, mai ales în țările europene dezvoltate, a atras atenția că segregarea impusă de doctrina multiculturalismului nu mai

este operațională pentru cel mai imediat prezent și devine imperativă comutarea accentului pe studierea virtuților gnoseologico-praxeologice ale interculturalității.

Ca autor al mai multor studii sociologice cu amplitudine transfrontalieră, profesorul Ștefan Buzărnescu face referire la experiența Elveției, dar și la experimentul reușit de interculturalitate din zona românească a fostului Banat istoric pentru a demonstra că **interculturalitatea poate fi o soluție la complexitatea problemelor ridicate de integrarea paneuropeană**. Mai mult, invită autoritățile de profil de la nivel European să se inspire din reușitele interculturale ale comunităților care s-au afirmat la acest capitol al reconstrucției propriilor comunități, pentru a optimiza procesul de reconstrucție a întregului spațiu social European în congruență cu spațiul axiologic european.

Fără a evita problemele transculturalității, autorii invită regândirea interculturalității și în aria conceptului de „identități multiple” propus de un remarcabil cercetător timișorean, istoricul Victor Neuman.

Originalitatea semantizării conceptului de interculturalitate prin valorizarea practicii de profil din multimilenara istorie a spațiului social românesc, recomandă

lucrarea coordonată de profesorul Ștefan Buzărnescu nu doar ca pe o bibliografie obligatorie pentru cei care urmează studii de specialitate, dar și ca pe o sursă de inovare a echipamentelor intelectuale ale actorilor decizionali cu obligații nemijlocite în redactarea și gestionarea strategiilor culturale valabile pentru secolul al XXI-lea.

Interculturalitatea pragmatică a Banatului românesc este un studiu care poate fi apreciat, sau criticat, dar nu poate fi ignorant; el propune soluții și aduce clarificări conceptuale. Este *un model de încadrare epistemologică a unui proces aflat în desfășurare* și cu impact direct asupra vieții noastre cotidiene.

Dr. Ioan Pășcuță

Directorul Departamentului de Sociologie
Universitatea de Vest din Timișoara

Conceptele de interculturalitate versus multiculturalitate: o modelare sociologică

Acești bieți supuși rumuni, care sunt fără îndoială cei mai vechi și cei mai numeroși în Transilvania, sunt atât de chinuiți și încercați de nedreptăți de oricine, fie ei unguri sau sași, că soarta lor, dacă o cercetezi, este într-adevăr de plâns. (Împăratul Iosif al II-lea)

Confundată de multe ori cu multiculturalitatea, interculturalitatea a rămas un parametru esențial în evaluarea profilului identitar al spațiilor sociale aflate în arii geopolitice multietnice. În acest context, perioada marilor colonizări (recuperate/reabilitate conceptual prin contribuția istoricilor sub aria semantică a sintagmei de „mari descoperiri geografice”) s-a decantat semantic, în exclusivitate, ca secvență praxeologică de intrare în rezonanță a coloniștilor cu populația aborigenilor. În acest context, s-a generalizat stereotipul că doar această secvență de realitate socială și culturală ar putea fi acoperită cu termenul de interculturalitate: anume, secvența cultural-praxeologică a legitimării ocupației unei comunități și a promovării „culturii

dominante” a coloniștilor, veniți în acele teritorii cu „inocentele” intenții de civilizare a „barbarilor”. Pragmatic, interculturalitatea se focaliza, în perioada istorică invocată, pe dezvoltarea unor comportamente de acceptare de către aborigeni a modelelor culturale și a comportamentelor colonizatorilor, considerați în mod aprioric net superiori, care aveau misiunea „sacră” de a „civiliza” comunitățile sociale din zonele „descoperite”. Se înțelege că și în plan teoretic cei care au creat primele scrieri dedicate acestei probleme nu puteau fi alții decât coloniștii; istoria, după cum se știe, o scriu învingătorii...

Veacurile care au urmat, marcate de un europocentrism agresiv, au generalizat precedentul istoric creat la nivel geopolitic și la nivelul științelor sociale; în particular al noilor științe sociale precum antropologia, etnologia, etnografia ș.a.m.d. Pe aceste coordonate s-a acreditat ideea că valorile care merită atenție pentru construirea viitorului comunitar nu pot fi decât cele ale coloniștilor, interculturalitatea adăugându-și și conotații politice legate de complexele modalității de gestionare a problemelor sociale generate de exercitarea puterii în ariile de „civilizare” a „barbarilor”... Dincolo de aceste aspecte, și a

multor altora de același calibru, s-a cronicizat percepția favorabilă asupra celor care, „din interior” (adică a celor care aveau privilegiul să fi venit cu coloniștii, sau imediat după instaurarea Puterii metropolei, să fi fost investiți cu atributele autorității) cunosc fenomenul de mixaj al unor culturi diferite; în consecință sunt singurii legitimi în a semantiza acest concept. Astfel, din absența unor alternative, hermeneutica de specialitate s-a restrâns la fenomenologia procesului istoric, eludând componentele de fond, substratul conceptual definitoriu. Ceea ce s-a diseminat la nivelul marelui public, au fost cu precădere aprecierile de factură impresionistă fără potențial explicativ. În plus, diverse autorități locale, zonale sau chiar naționale au promovat conceptul de multiculturalitate ca substitut al interculturalității din rațiuni pragmatice, din care nu era lipsit nici parametrul ideologic: „iată superioritatea valorilor occidentale” care acceptă diversitatea prin coexistență neconflictuală cu „primitivii” supuși investiției educative pentru a fi scoși din primitivismul lor ancestral (!) – afirmau cu emfază apologeții „capitalismului civilizator”. Multiculturalitatea a generat, în fapt, la nivelul mentalului colectiv al coloniștilor, o rezistență pasivă care va amorsa o bombă cu explozie întârziată; bomba frustrărilor de

tot felul, care se va obiectiva în viitoarele mișcări de „eliberare colonială” finalizate fie cu câștigarea independenței politice în condițiile continuării dependenței economice, fie cu modernizarea mijloacelor și rafinarea metodelor de gestionare a discriminării, chiar a apartheid-ului, cum a fost cazul Africii de Sud pentru multe generații. În Africa de Sud, multiculturalitatea s-a practicat sub forma *bantustanizării* țării, în contextul căreia discriminarea rasială a înregistrat cea mai lungă perioadă de rasism, acceptat de comunitatea internațională cu o resemnare plină de cinism; deceniile de închisoare politică, din motive rasiale, au fost tolerate cu aer complice de toate țările capitaliste dezvoltate cu un trecut colonial mai mult sau mai puțin „glorios”. **Dar nu asta este important în demersul nostru, în care accentul cade pe resemantizarea conceptelor de multiculturalitate și interculturalitate în contextual marilor mutații structurale pe care societatea umană le-a cunoscut în ultimele 200 de ani.**

Un expert al problemei, foarte des invocat în studiile de profil de la nivelul Consiliului Europei, anume Antonio Perotti¹, chiar și în cea mai recentă carte publicată pe această

¹ Antonio Perotti: *Interculturalismul*, traducere în cadrul Institutului Intercultural din Timișoara, Timișoara, 1999

temă, apreciază că interculturalitatea definește procesul emergent dintre cultura imigranților și cultura proprie spațiului social „de primire”, finalitatea fiind aceea în care migrații se „integrează” în structurile civice, profesionale și instituționale ale populației majoritare în care ei, din simpli migrați, devin minorități etnice (și confesionale, în multe cazuri). Sechelele paradigmei colonialiste sunt evidente! Nu este vorba, deci, de articularea comportamentului acestor indivizi cu sursele comune de coeziune socială ale spațiului comunitar care i-a „primit”, ci doar de un soi indefinibil de rezistență a vesticilor la un nedorit accident istoric generat de invazia populației din fostele colonii către fostele metropole; *comportamentul autorităților metropolitane, centrat pe marginalizarea migraților, creează comportamente defensive la nivelul migraților care, prin asociere liberă, creează realitatea ghetoizării cu riscul de bantustanizare, pe termen lung...*

Același autor include în aria semantică a interculturalismului și secvențele unui proces desfășurat pe mai multe decenii: muncitorii străini au fost primiți mai întâi ca muncitori „oaspeți”, dar cu trecerea anilor, aceștia s-au transformat în populații minoritare, care au început să

revendice drepturi egale pentru copiii lor născuți în „străinătate”, fapt care a creat probleme atipice pentru autoritățile din comunitățile „de primire”. În acest sens, pentru a masca reflexele discriminatorii ale majoritarilor, autoritățile au lansat în practica gestionării noilor situații termenul de multiculturalitate pentru a marca un anume complex de superioritate a societăților „civilizate” față de nou-veniții din zone în curs de dezvoltare sau chiar subdezvoltate: iată capacitatea unei civilizații mature, de a integra diferențele etnico-sociale și confesionale (!) – s-a afirmat cu frecvența unei apologii neasumate. În noul context al atacurilor teroriste, **imperativul reexaminării critice a conceptului de multiculturalitate a devenit evident**, deși unii politicieni nu au încă echipamentul intelectual necesar intrării în rezonanță cu noile realități.

Interculturalismul s-a centrat pe definirea secvenței de asumare a paradigmei culturale specifice comunității de primire, de către nou-veniții în căutarea unei oportunități de job mai bune decât în țara lor de origine...

Cu timpul, asimetria mentalurilor colective ale acestor grupuri în raport cu comunitățile „de primire” a determinat o segregare, oficial acceptată, sub numele de multiculturalism.

Escaladarea atacurilor teroriste din Europa fostelor metropole², în care foștii sclavi care au fost primiți de metropolitani în calitate de forță de muncă, (evident ieftină!) și au creat adevărate enclave etnice pe „tradiționalele” principii ale multiculturalității, cu potențial destabilizator deloc neglijabil, demonstrează că **în noile condiții nu se mai poate opera cu conceptele de multiculturalitate și interculturalitate în vechile lor accepțiuni; noile realități cer, cu necesitate, resemantizarea nu doar a conceptului de interculturalitate și a celui de multiculturalitate, ci chiar înnoirea integrală a echipamentului conceptual prin care se intenționează proiectarea unei dezvoltări durabile bazate pe coeziunea socială a unei comunități eterogene etnic și confesional** . Această exigență devine imperativă în cel mai imediat prezent când fluxurile migratorii la nivel intercontinental complică și mai mult ecuația mișcării istorice. Nu trebuie uitat că, după secole de internaționalizare a istoriei sub valorile Europei, în prezent Europa nu-și mai aparține sieși: este ea însăși în profundă criză de identitate, iar „integrarea paneuropeană” de la care se spera dezamorsarea marilor probleme economice ale capitalismului de tip occidental a complicat

² În particular cazul „Charlie Hebdo”, din ianuarie 2015.

lucrurile amânând răspunsul la **o întrebare cardinală: este pregătită Europa pentru un management al unității** ? După un sfert de veac, euroscepticii devin tot mai vocali în a denunța integrarea ca pe un exercițiu de... neocolonialism. Putem admite că această poziție este „eretică” în raport cu discursul *politically correct*, după cum se pronunță alte persoane foarte vocale din alt spectru civic, dar asta nu rezolvă sub niciun aspect lucrurile....!

În plus, procesul de globalizare³, prin diversele crize identitare generate pe toate continentele (deși nu și-a propus), relevă obligativitatea cercetărilor din științele sociale de a depăși nivelul filologic al unor simple controverse pur teoretice; profunzimea mutațiilor structurale din epoca modernă și postmodernă, precum și gravitatea confruntărilor armate de la începutul secolului XXI demonstrează că diferența dintre interculturalitate și multiculturalitate nu este de natură filologică. Cei care consideră cele două concepte/categorii ca fiind interșanjabile fie persistă în confuzia tributară mentalității colonialiste, fie sunt mercenarii unor alte cauze, care nu au nicio legătură cu discursul științific.

³ Francofonii preferă termenul de *mondializare*.

Pe de altă parte, chiar conceptul de globalizare, el însuși, se cuvine a fi „repus în chestiune”, deoarece practica aferentă a demonstrat o suspectă atracție a actorilor implicați către generalizarea unui model cultural dominant, prin impunerea lui ca nivel de excelență a evoluției umanității. Astfel, dacă la început procesul de globalizare își asuma sensul de generalizare a prosperității americane la nivel planetar, ulterior s-a afirmat ca promovare, cu nostalgii coloniale, a unui singur model cultural provenit dintr-un singur centru de autoritate; iată din ce cauză, acum a adiționat multe conotații negative, trezind suspiciuni de neocolonialism, în primul rând printre intelectualii proveniți din fostele colonii – dar nu numai. Pentru alte segmente de opinie, neliniștite de multiplele angoase ale descendenților foștilor sclavi (și nu numai pentru ei!), s-a diseminat și un alt înțeles, respectiv o altă perspectivă de receptare mai relaxată a ofensivei globalizării: anume, globalizarea este centrată în primul rând pe un obiectiv gnoseologic! Ca proiect de succes în managementul macrosocial al sistemelor sociale, globalizarea își propune diseminarea standardelor culturii și civilizației contemporane la nivelul tuturor comunităților etnico-sociale de pe toate continentele, pentru a oferi modele din care se

pot inspira comunitățile care doresc să se-nscrie pe coordonatele dezvoltării durabile. Deci, pentru a nu mai repeta greșelile inevitabile făcute de țările dezvoltate în drumul lor către standardele înalte la care au ajuns, țările „în curs de dezvoltare” au șansa istorică de a opera alegeri lucide, în cunoștință de cauză, pentru structurarea unor proiecte alternative de dezvoltare la cotele contemporaneității; componenta educativă a globalizării este explicită! Faptul că unele comunități preiau „more geometrico”, sub formă de *bovarism instituțional*⁴, unele modele străine de dezvoltare nu trebuie interpretat ca rezultat al unei presiuni externe, ci ca efect al asumării de bună voie a acelu model de către cei aflați în intervalul de autoritate al lideranței din comunitatea etnico-socială respectivă!

Din multiplele sinteze realizate pe baza comentariilor calificate ale unor experți din aria științelor sociale, s-a desprins ideea că practicarea îndelungată a multiculturalității, chiar în marile metropole (nu doar europene!) a generat o indefinibilă formă de ghetoizare prin care descendenții foștilor coloniști (și chiar și noile generații de emigranți) au încercat să

⁴ Ștefan Buzărnescu, *Bovarismul instituțional și reforma românească*, Editura Augusta, Timișoara, 1998

reziste la marginalizare și excluziune socială. Anume, în Londra (și în alte orașe importante din Anglia), de exemplu, ca refuz al statutului de cetățeni de rang secund, musulmanii au creat adevărate enclave în care modelele culturale promovate de Coran sunt exclusive! Iată paradoxul: facilitățile economice se pot accepta integral, în timp ce valorile culturale doar selectiv! Același fenomen, și în Franța, unde populației musulmane⁵ îi sunt rezervate periferiile localităților, fapt care alimentează multiple frustrări pentru tinerii (din familiile de magrebieni, de exemplu), care s-au născut în Franța, dar care sunt percepuți ca „francezi de mâna a doua!”. Iată doar unele aspecte care ne determină să propunem (și noi) o resemantizare a celor doi termeni, plecând de la un model reușit de interculturalitate specific județului Timiș, din România; concluziile noastre se sprijină pe rezultatele unor cercetări empirice, de teren, în aria unui proiect transfrontalier coordonat de Departamentul de Sociologie din Universitatea de Vest din Timișoara, pe parcursul mai multor ani. Cât despre Germania, în conformitate cu cercetările referitoare la loialitatea copiilor

⁵ Statisticile oficiale acceptă cifra de 6,5 milioane de musulmani din totalul populației Franței actuale.

născuți în familiile de turci⁶ chiar cei care nu au fost niciodată în Turcia au nostalgiile ascendenței lor etnice, deși nu intenționează să părăsească mediul economic mult mai prielnic împlinirii lor profesionale din Germania. Prin urmare, problemele multiculturalității și interculturalității nu se pot rezuma la gesticulația publică a politicienilor, fără deosebire de orientările lor ideologice, deoarece acestea rămân, cronic, tributare partizanatului și intereselor de grup; **încadrarea epistemologică a problemei oferă singura soluție „neutră axiologic”** (Theodor Adorno). În cel mai imediat prezent, în contextul în care mondializarea/

globalizarea se afirmă ca un regizor invizibil, ferm hotărât să pună în scenă piesa americanizării galopante a planetei⁷, *noi, europenii, suntem singurii care putem oferi consiliere calificată actorilor implicați „preponderent patetic”, în ceea ce pare a fi un „război civilizator total”*.

De ce tocmai noi ?

Deoarece, începând de aici, de la noi, în numele europocentrismului, câteva secole s-au declanșat și s-au purtat războaie „de civilizare a barbarilor” soldate cu

⁶ *Wikipedia*, 2015

⁷ Jérôme Bindé, *Clés du XX-ième siècle*, 2000

diseminarea planetară a valorilor europene, dar fără „succesul” unor grefe integrale în mentaluri colective fundamental diferite.

Acum, este evident că acest experiment social, deși a eșuat în esența sa întrucât celelalte continente nu au acceptat condiția de colonii ale „metropolei Europa”, a reușit sub aspectul fenomenologiei sociale: *Europa nu-și mai aparține sieși!* Iată de ce, *integrarea paneuropeană* a fost promovată, în primul rând, ca *replică pragmatică pe coordonatele regăsirii resurselor identitare ale europocentrismului*, iar procesul, în sine, își are și alte rațiuni endogene: **Europa valorilor, divizată de multiple avarii istorice, trebuie să-și refacă unitatea și coeziunea în aria Europei geografice.** Sensul acestor transformări nu cunoaște alternativă, întrucât valorile nu au frontiere, iar frontierele nu mai pot fi apărate ca valori sub impactul internetului, care virtualizează progresiv spațiul social.

Totuși, dacă sub aspectul conținutului procesului de reconciliere a Europei valorilor cu Europa geografică nu există nicio controversă, sub raportul formei de realizare practică, există mai mult decât controverse: posibilele State Unite ale Europei nu pot copia „pattern-ul” constituirii Statelor Unite ale

Americii, susțin actorii de mare prestigiu ai exegezei sociologice la nivel european! Și iată de ce: în timp ce în formarea Statelor Unite ale Americii a fost vorba de mixarea modelelor culturale ale unor **indivizi** care au migrat etalându-și, manifest, potențialul de renunțare la rădăcinile etnice în aria *melting-pot*-ului care a dat naștere mentalului colectiv american (americanismul), *în Europa este vorba de națiuni întregi, multe din ele foste imperii, prin urmare confruntarea nostalgiilor imperiale nu poate fi evitată.* În plus, multiplele relații îndelung exersate cu fostele lor colonii, adăunează parametri (nu doar de ordin economic!) deloc neglijabili, de inerție în acceptarea unei Constituții Europene și a unui management al Unității suficient de persuasiv pentru a predispuie la cedarea de suveranitate către un centru unic, supranațional. Pe aceste coordonate, s-a relevat o reală criză identitară la nivel paneuropean: de la inexistența unui sistem conceptual (politic și managerial) unanim acceptat, la refuzul deschis de „aderare” a unor state care evoluează mult mai bine în afara UE (cazul Elveției, de exemplu). Deci: *bovarismul instituțional*⁸ nu este recomandabil sub nici un motiv în acest caz! În consecință, plasarea în circuitul geopolitic actual al unui

⁸ Wikipedia, 2014

nou profil identitar al europenismului nu este posibilă, deși există și voci care susțin că integrarea paneuropeană poate fi percepută ca un fel de studiu-pilot, de anvergură mijlocie, pentru megaproiectul globalizării în care transferul de suveranitate se va opera către un posibil guvern mondial, capabil să coordoneze acțiuni de generalizare a prosperității la nivel planetar⁹. Euroscepticii, ca și globaloscepticii, reticenți prin structură civică și opțiuni valorice, insistă pe conservarea diferențelor etnice, lingvistice și confesionale, ca argumente că eforturile de integrare planetară sunt utopice deoarece popoarele lumii vor respinge omogenizarea etnico-socială, greu de evitat de practica globalizării!

Trecerea la noi modele de explorare a soluțiilor posibile ale „problemelor globale ale Omenirii” este imperativul categoric al vremii noastre deoarece, ca urmare a informatizării cvasigeneralizate a țărilor, pluriculturalitatea a generat conceptul de *societate modală* în care indivizii fac parte simultan din rețele multiple care se încrucișează într-o multitudine de combinații posibile. Această nouă arhitectură comunitară pledează, și ea, de o altă manieră pentru resemantizarea conceptelor de multiculturalitate și

⁹ Wikipedia, 2014

interculturalitate, comutând accentul pe interculturalitate: interculturalitatea organizațională, de exemplu, transcende parametrul etnic, făcând total inoperant conceptul de multiculturalitate. Pe aceste coordonate, devine evident faptul că România a fost, și trebuie să rămână, o comunitate interculturală; cei care pledează pentru multiculturalitate optează pentru diminuarea coeziunii sociale multimilenare cu efecte imprevizibile la scara istoriei viitoare. Iată de ce, nu se poate accepta schimbarea cu orice preț a paradigmei *românității interculturale* în numele unei ipotetice dezvoltări durabile de tip occidental-multicultural, în condițiile în care toate resursele autohtone au trecut sub control străin, după 1989, ca "preț" al aderării la Comunitatea Europeană ... multiculturală ! Exemplul românesc de interculturalitate demonstrează că resursele identitare se pot prezerva doar prin deschidere constantă față de alteritatea generică (etnică, lingvistică, confesională), permisivitatea fiind singurul cod de conduită capabil să evite crizele identitare atât ale majoritarilor, cât și ale minoritarilor, cu o condiție: permisivitatea nu trebuie să inducă riscul pierderii identității pentru niciunul dintre actorii sociali implicați. În acest sens,

Într-o scrisoare către un intelectual maghiar, Ion Zamfirescu¹⁰, invocând faptul că "Transilvania a fost un punct nodal în care s-au întâlnit, fie în încrucișări adversare, fie în alinieri de circumstanță, trei mari imperialisme " aduce argumente inedite privitoare la complexitatea interculturalismului românesc, reiterând o mare calitate a mentalului colectiv românesc: deschiderea către orice alteritate etnică, lingvistică sau confesională fără nici o discriminare. Colonizările succesive operate de agresori, vremelnici la scara istoriei, " au transformat populațiile colonizate în etnii puternice: care s-au integrat în natura și caracterul locurilor și au căpătat forță și densitate istorică; toate acestea într-o *diversitate activă, creatoare, capabilă să deschidă drumuri spre sinteze istorice și armonii umane* ". Pe aceste coordonate, interculturalismul românesc a funcționat altfel decât *melting-pot*-ul american unde diversitățile s-au "topit", și-au pierdut identitățile pentru a se integra în marea masă a celor mai demult (Op.cit.Gabany, 1999), a transformat vicisitudinile istorice în ferestre de oportunitate, în sensul că a rămas cooptată permanent la mișcarea de idei europeană, dar fără a cădea în ispita "bovarismului " axiologic sau instituțional" ... Sensibilitatea

¹⁰ Ion Zamfirescu : *Pagini memorialistice*, Editura AIUS, Craiova,1995

intelectuală și artistică a lumii transilvane nu a rămas străină de nici o mișcare de idei și de nici un stil de artă, din cele care alcătuiesc spiritul european: prelungiri scolastice, arhitectură gotică, renaștere, reformă, iluminism, romantism, gândire carteziană, ș.a. biserica și școala, în mediul transilvănean și-au impus, de regulă, datorii și răspunsuri tutelare. Putem număra, în peisajul uman transilvănean, categorii ca acestea: înalți prelați, preoți, canonici, profesori, învățători, notari publici, cercetători, administratori de arhive, bibliotecari, întemeietori de școli, autori de calendare și almanahuri, editori de foi populare, ș.a. Climatul de cultură reieșit prin activitatea acestora – activitate însumând contribuții ale tuturor factorilor conlocuitori – a cumulat și poate cumula mereu căldură, sinceritate, apropiere de realitățile vieții, deschideri sufletești. Și –fapt cu deosebire important – să nu pierdem din vedere că în acest mediu transilvan, cu atâta bună-cuviință spirituală și cu atâta căldură afectivă în el, s-au format personalități reprezentative privind temperamentul, specificul și cultura ambelor popoare (român, respectiv maghiar)”.¹¹

Dacă lucrurile se văd așa în partea de Vest a României, același lucru s-a întâmplat și în partea de Sud a României, cu

¹¹ Op. cit. pag.78

diferența că Acolo, prin mixarea influențelor nu numai europene, ci și a influențelor bizantine, s-a afirmat un stil arhitectonic original : stilul brâncovenesc, un stil pe care-l întâlnim și la multe lăcașuri de cult din Moldova.

În concluzie, întregul spațiu social românesc este caracterizat printr-o interculturalitate multiseclară, în care experimentele multiculturale au eșuat (exemplu: regiunea Mureș Autonomă Maghiară, artificial înființată în perioada ocupației sovietice după cel de al II-lea război mondial; un experiment care mai inflamează unele manifestări ale unor minoritari, tributari ai nostalgiilor imperiale combinate cu nostalgiile staliniste din timpul guvernării comuniste).

Interculturalitatea este brandul de țară al României.

La scară europeană, modelul românesc de *interculturalitate pragmatică* (Ștefan Buzărnescu, 1998), poate fi un vector de compunere pozitivă în aria căutărilor calificate a soluțiilor alternative la *problematica integrării fără crize identitare*.

În acest context, ipoteza conform căreia interculturalitatea este o resursă practic inepuizabilă de optimizare comunitară a structurilor sociale, fără recurs la

nostalgia „refacerii marilor piețe imperiale”¹², merită toată atenția și, de ce nu?!, poate fi chiar inclusă ca parametru metrabil în ecuația integrării paneuropene. **O integrare de tip modal** relevă inutilitatea eforturilor de a gândi în termeni de megastructură, deoarece nicio comunitate (singură) nu este pregătită să gestioneze un management al identității mondiale compatibil cu metabolismul axiologic postmodernist al secolului al XXI-lea. În consecință, globalizarea/mondializarea trebuie repusă în chestiune și recalibrată mai întâi semantic; ofensiva propagandistică de tip tradițional a generat deja prea multe crize identitare...

Acest secol, cosmopolit și măcinat de multiple fundamentalisme, nu-și mai poate permite promovarea unui nou fundamentalism, fie el și cel al globalizării, fără riscul reeditării unui alt bovarism instituțional¹³ deja falimentar la scara țărilor din Estul Europei, care au devenit dependente de creșterea alarmantă a îndatorării lor externe¹⁴, visând la

¹² François Rugg, *La Est nimic nou* (traducere), Editura Eurostampa, Timișoara, 2001

¹³ Ștefan Buzărnescu, *Op. Cit.*

¹⁴ *România, de exemplu, în 1989 avea zero datorii externe, iar după trecerea la capitalismul economiei de piață, a acumulat cea mai mare datorie din întreaga sa istorie; modelul occidental demonstrează că fără intrări externe de resurse, cum se întâmpla în perioada colonială,*

proiecte de „dezvoltare durabilă” (!), dar obligate să accepte autoritatea supranațională a unui „comisar pentru multiculturalitate” (!?) și a unor instanțe financiare internaționale! Nu putem înțelege din ce cauză acum, României, care a devenit membră a Comunității Europene, i se refuză o posibilă contribuție (pe această componentă a interculturalității) la soluționarea vechilor probleme care au generat devastatoare războaie mondiale. Ne referim, în special la faptul că România multimilenară, în care metisajul cultural reușit poate propune o soluție (alternativă, bineînțeles!) la problematica managementului identității în diversitate, preconizat pentru ipostaza *Europei interculturale*, este ignorată ca experiență de profil, preferându-se falimentarul discurs al multiculturalității. Subliniez: *Europei interculturale*, nu multiculturală, deoarece din confuzia semantică a acestor două concepte s-a generat și actuala criză de identitate a Europei, despre care noi, în 1990 știam că este

respectivul model nu poate asigura decât o subdezvoltare durabilă pentru „tinerele democrații”! Dar și „democrațiile consolidate” nu-și pot gestiona proiectele lor anuale de dezvoltare decât prin creșterea plafonului de îndatorare externă! Iată de ce întrebarea: „Nu cumva modelul occidental și-a secătuit, și el, resursele de creație managerială?” nu mai trebuie plasată rapid în derizoriu, cum s-a întâmplat în tot timpul cu tot ceea ce provenea din „lumea a treia”...

„cel mai select Club politic”, iar acum descoperim cu stupeoare că nu știe dacă vrea să fie Federație, Confederație sau pur și simplu o unitate de state independente, nu are o Constituție, se zbate în „datorii suverane” etc. etc. Care este, în concluzie, *diferența dintre cele două concepte?* Aceasta: **dacă multiculturalitatea recunoaște diferențele și se focalizează pe conservarea acestora, cu efecte „perverse” (Raymond Boudon) de tip destructurare statală (Iugoslavia, Cehoslovacia) sau enclavizare (Tirolul), interculturalitatea nu se rezumă la recunoașterea diferențelor și nici la ocrotirea lor instituțională, ci le plasează într-o arie de complementaritate.** Este vorba de o complementaritate activă, producătoare de etos și de coeziune socială a diferențelor, spre deosebire de multiculturalitate, în cadrul căreia complementaritatea este, în cel mai bun caz, pasivă, adică o simplă adiționare a diferențelor care se află într-o permanentă adiționare și incubație de conflicte latente, susceptibile de ecloziune în orice moment.

Un exemplu de promovare eficientă a managementului interculturalității îl reprezintă politica americană de acceptare a străinilor, care emigrează în SUA. Anume, aceștia sunt distribuiți în localități diferite pentru a preveni enclavizarea

comunităților de primire. Acest cadru normativ îl predispune, pe fiecare nou venit, la asumarea noii sale situații existențiale cu sentimentul că obligația necondiționată de a respecta ceea ce populația locală respectă ca modele culturale legitime, este o obligație normală și pentru el. Pe de altă parte, noii veniți sunt foarte subtil monitorizați să nu creeze curente de opinie contrare mentalului colectiv american cu potențial de enclavizare a comunității de primire. Iată din ce cauză, deși în SUA au venit nenumărate valuri de emigranți, aceștia au fost dispersați printre populația fiecărei localități de primire și s-a preîntâmpinat formarea unor minorități cu potențial destabilizator, deși cazuri de conectivitate intercomunitară nu au putut fi evitate, exemplul comunitatea populației de culoare. Pretențiile musulmanilor de a impune Șaria în interiorul comunităților de profil din SUA, până acum, nu au avut audiență în niciunul dintre Statele Uniunii Americii de nord. Este, acesta, un exemplu de management intercultural funcțional, asemănător cu cel din partea românească a fostului Banat istoric, pe care-l recomandăm în situația primirii valului de migranți repartizat de autoritățile comunitare de la Bruxelles. Mai mult: noi recomandăm asumarea acestui tip de management al primirii refugiaților, migranților, transfugilor,

sau indiferent cu li se va mai zice de către toate țările vizate. Dincolo de diferența de percepție, rămâne ceva comun; anume, preântâmpinarea plasării compacte a migranților, deoarece împreună pot enclaviza țările de primire și pot crea presiuni până la destatalizare ! Exagerarea aspectelor psihogene de către o parte a mass-media poate determina o diminuare a vizibilității manageriale a factorilor decizionali și o cecitate civică a indivizilor cu un nivel mediu sau foarte mic se cultură psihologică, sociologică, sau antropologică. După secvența absolut necesară de identificare și acceptare a migranților, evitarea conectivității lor la nivelul unor grupuri omogene cu revendicări foarte vocale, este singura modalitate de gestionare a situației migranților, cu scopul de a preveni viitoare mișcări sociale cu efecte greu previzibile. În acest context, încă o dată reiterăm imperativul părăsirii perspectivei multiculturală de abordare, deoarece aceasta a dus la fragmentare comunitară și la conflicte endogene, cu potențial exogen, pe toate punctele cardinale unde doctrina multiculturală a operat în calitate de program strategic de acțiune.

Nu putem încheia acest capitol, fără a consemna unele sugestii procedurale referitoare la cultivarea interculturalității ca parametru al viitoarelor mentaluri colective multietnice:

a) **Plasarea noilor veniți în zone diferite ale comunității de primire**, pentru a se evita presiunile revendicative ale acestora în eventualitatea că ar rămâne grupați, compact, ca un fel de grefă demografică. Deoarece cu timpul aceștia vor cere autonomie culturală, iar cu timpul chiar autonomie teritorială, instituțională, etc.

b) **Întroducerea, în programele de studii de la toate tipurile de învățământ, a două ore de istorie**: o oră rezervată istoriei și tradițiilor populației majoritare, și o oră exclusiv folosită pentru istoria și tradițiile tuturor minorităților din spațiul social al comunităților în cauză. Deoarece pare exotică această propunere, precizăm ca în acest fel se evită tendința unor extremiști minoritari de a-și mai îndoctrina copiii cu valorile fundamentalismului lor etnic, iar majoritarilor li se oferă posibilitatea de a cunoaște în mod real istoria minorităților cu care conlocuiesc, *comutând accentul* de la suspiciune mutuală, la cooperarea bazată *pe parteneriatul pe care-l propune crearea noii lor istorii comune*;

c) **Ambele tipuri de istorie vor conține și teme prin care să se dezbată** erorile comise în trecut de diverși lideri, pentru a fi evitate pentru viitorul nedeterminat al comunității în speță . Această modalitate poate genera o "împăcare" a comunităților cu propria istorie globală, în mod neostentativ, evitând o altfel de activitate pasibil de a fi percepută ca simplă propagandă;

d) **Concursurile** cu conotație exclusiv culturală, pe teme muzicale, sportive, sau gastronomice pot constitui surse de coeziune socială, deoarece dorința grupurilor etnice de a-și afirma calitățile, se poate afirma pozitiv, dincolo de orice conotație cu potențial conflictual;

e) **Valorizarea** nediscriminatorie, pe multiple planuri, a relațiilor dintre grupurile minoritare cu țările în care aceste grupuri reprezintă majoritate demografică.

Multiculturalitatea — stereotip falimentar în managementul comunitar contemporan

În cele mai vechi timpuri cunoscute, în Transilvania și în țările învecinate locuiau dacii, care mai erau numiți și geți și de la ei a primit actuala Transilvanie împreună cu Moldova, Muntenia și regiunile învecinate din Ungaria numele de Dacia.

(Martin Hochmeister: *Siebenburgische Provinzial Blatter*, 1808)

În prezent, adică începând cu luna august a anului 2015, Europa se confruntă cu cele mai mari fluxuri de emigrație, din țările musulmane în primul rând, de unde cetățenii țărilor recent eliberate de „dictaturi” autohtone s-au trezit că noile condiții „democratice” le-au adus situații mult mai precare de viață decât cele anterioare. Iată de ce „primăverile arabe” sprijinite sub toate aspectele de țările occidentale și de SUA, în loc să aducă stabilitate economică și pace socială, au generat situații care riscă să scape de sub control, iar această nouă criză nu este numai economică, ci în primul rând este o criză a unei explicații transparente din partea forurilor internaționale de resort. **A plasa totul în derizoriu, spunând că tocmai democrația le-a dat dreptul să**

aspire la o viață mai bună în alte țări, dar fără a și oferi soluții pentru acest orizont de aspirații legitime, în felul lor, este o formă de cinism care mai mult complică situația.

Dacă multiculturalitatea, în acest context, ar fi un concept viabil pentru a explica situația, atunci nu ar fi nicio problemă: comunitățile alogene existente, deja, în țările occidentale i-ar putea primi liniștite pe conaționali lor, contribuind la integrarea lor socio-profesională. Nu se întâmplă deloc așa! Iată *încă un argument care pledează pentru renunțarea la stereotipul multiculturalității* ca resursă de coeziune socială la nivel comunitar.

Cetățenii care au luat cu asalt Europa în vara anului 2015 sunt victimele nu doar ale unor dorințe de căutare a altor oportunități de job și de viață sub cerul țărilor dezvoltate economic, ci și ale unui alt aspect, foarte grav, despre care se tace pudibond: în țările din care provin, ei erau obișnuiți să conviețuiască, chiar dacă la limita subzistenței, în aria unor autorități tradiționale sub raport confesional, economic și politic. Pentru reușita a ceea ce s-a numit „primăvara arabă”, mass-media de inspirație (sau chiar de sorginte) occidentală a diabolizat toate valorile lor autohtone, promițând că prin schimbarea liderilor lor și acceptarea valorilor „democrațiilor

consolidate” situația se va transforma imediat și fundamental sub raportul standardelor de viață... După multe luni de așteptare, aceștia și-au dat seama nu numai că îmbunătățirea calității lor de viață nu s-a produs, dar s-au convins că și minima lor stabilitate și predictibilitate civică s-au spulberat. Noile lor autorități politice promovate de „primăvara arabă” nu au autoritate morală pentru a mai fi credibile! Rezultatul: cetățenii au dobândit convingerea că nu mai au nici măcar pentru ce să lupte în propria țară; singura soluție este să reînceapă o nouă viață în societățile de tip occidental în care „multiculturalitatea” le-ar permite și integrarea socială și profesională... Aceasta este componenta descriptivă a situației, nu este vorba de nici o judecată de valoare, dar precizăm că ne considerăm exonerati de orice responsabilitate referitoare la comentariile politicianiste care aduc în scenă rolul serviciilor secrete de pe toate meridianele în această foarte controversată problemă...

Noi nu facem, aici, decât să explorăm unele explicații, posibile, altele decât cele politicianiste sau jurnalistice, suprasaturate cu aprecieri de factură impresionistă sau glazurate ideologic. Această nouă criză identitară ne obligă să

regândim și vechile concepte legate de globalizare și de multiculturalitate; dar sociologic, nu ideologic!

La un *succint screening etnico-demografic* al regiunii „primăverilor arabe”, se observă că există etnii identice înglobate, în prezent, în mai multe țări din zonă. Prin comparație, această situație (mozaicată sub aspect administrativ datorită apartenenței la mai multe țări a acelorași etnii), identifică sursa unor frustrări, deoarece drepturile fundamentale ale omului sunt considerate de unii membri ai acestor etnii mai bine satisfăcute în unele țări decât în altele din aceeași regiune. În plus, vechile conflicte religioase din interiorul lumii musulmane, în primul rând dintre suniți și dintre șiiți, adaugă un alt parametru de instabilitate întregii regiuni, iar pozițiile de forță în rezolvarea conflictelor religioase nu au dat rezultatele scontate. Aceste aspecte explică sentimentul de relativitate cvasigeneralizată în aria căruia mișcările fundamentalist-religioase identifică o nișă de exprimare chiar sub forma terorismului.

În cel mai recent interviu acordat de o înaltă autoritate musulmană, se făcea vorbire despre intenția grupurilor etnice din aria geopolitică a „primăverilor arabe” de a transgresa autoritățile statelor ai căror cetățeni se pronunță, tot mai

frecvent, pentru o reconfigurare geopolitică prin formarea altor state mai mici, dar compacte, omogene, sub raport etnic, dar pe criterii exclusiv confesionale. Această epurare etnică nu poate fi, în niciun fel, o sursă de stabilitate socială și nici un motiv pentru simplul cetățean de a-și face un proiect existențial legat de țara sa; emigrarea, în acest context, pare cea mai simplă soluție, deși, după cum se vede, o soluție preponderent utopică.

Încercând o semantizare a experienței canadiene în materie de multiculturalitate, *Will Kymlicka* atrage atenția asupra riscurilor hermeneutice aferente utilizării termenului de multiculturalitate, generat de experiența americană și cea canadiană, pentru evaluarea altor comunități de pe alte continente care au o experiență substanțial diferită; în fond, este vorba tot despre „bovarism instituțional”...

La rândul său, *David Hollinger* în lucrarea „*Postethnic America. Beyond Multiculturalism*”, după ce prezintă o sofisticată tipologie a multiculturalismelor din istoria Americii, trage concluzia că nu se pot accepta revendicări ale „drepturilor colective” în numele multiculturalismului, deoarece antagonismul etnocultural aferent acestor drepturi colective nu poate constitui o sursă de coeziune socială.

Multiculturalismul promovat de America, în trecut ca și astăzi, devine operațional, conceptual și praxeologic, numai în calitate de vector de compunere pozitivă a unității în diversitate a dinamicii spațiului social american (deși, în realitate, politica americană referitoare la primirea străinilor este, în prezent, centrată pe un indiscutabil management al interculturalității; nota noastră) . Este de remarcat faptul că autorul nu face nici o trimitere nici la conceptul de interculturalitate, nici la experiențele interculturale din alte comunități multietnice de pe alte continente unde interculturalitatea este o realitate socială de necontestat. Pur și simplu se pleacă de la premisa conform căreia numai multiculturalismul este o realitate etnoculturală și un experiment în desfășurare, ca și cum interculturalitatea nu ar exista! (Filosofia colonialistă, sechelară, cu toată aroganța sa, transpare în subtextul acestei abordări, dar nu vom face caz de acest aspect, deoarece în acest context nu despre nostalgiile neocolonialiste ne propunem să argumentăm). Faptul că în cele 196 de state recunoscute în prezent de către comunitatea internațională se vorbesc circa 600 de limbi de către cele aproximativ 6.000 de etnii sau grupuri culturale nu poate fi un argument pentru a susține ipoteza că toate aceste grupuri ar

putea fi caracterizate, exclusiv, de multiculturalism, fără a se invoca, cel puțin ca ipoteză de lucru, interculturalitatea.

Barbariile din Franța, din noiembrie 2015, reprezintă încă un argument al falimentului abordărilor multiculturaliste pe componenta pragmatică. Pe plan speculativ, discuțiile pot continua, se pot propune diverse modele teoretice mai mult sau mai puțin patetice pentru prezentul sau pentru viitorul Europei comunitare, dar practic sunt urgent necesare măsuri de stopare a islamizării continentului ca experiment al multiculturalismului. Toate ideile focalizate pe rezolvarea problemei demografice de la nivelul comunității europene prin simpla populare a țărilor europene cu forță de muncă ieftină din alte mentaluri colective au dat un faliment răsunător; acest experiment social și uman a eșuat lamentabil, iar resuscitarea vechilor teorii este contraproductivă. Nu trebuie, desigur, să se răspundă fundamentalismului islamic cu un alt tip de fundamentalism; este suficient să se studieze antropologic și sociologic comunitățile multietnice în care există o multiseculară coexistență. Din perspectivă sociologică, coeziunea socială ca unitate în diversitate s-a dovedit a fi posibilă numai în comunitățile în care diversele etnii au conviețuit în aria aceluiași mental colectiv mai multe generații.

Ideea că se pot integra mii și zeci de mii de migranți în mentaluri colective structural diferite dovedește lipsă de cultură socială, antropologică, sociologică, psihologică etc. și trebuie abandonată definitiv, deoarece în secolul al XXI-lea metodele colonialiste, oricât de *update* ar fi ele, nu mai pot produce decât confuzii teoretice și modele decizionale nerealiste.

La nivelul forurilor de decizie europene, se mai suferă de complexe de superioritate: țările dezvoltate economic se consideră, aprioric, superioare și persistă să creadă că numai ele sunt deținătoarele „adevărului” și pe alte planuri decât economic. Realitatea arată că sunt și alte țări, mai mici, dar cu un exercițiu al conviețuirii multietnice în aria interculturalității demn de luat în seamă atunci când se pune problema surselor de coeziune socială la nivel continental. Performanța acestor țări se bazează tocmai pe refuzul de ghetoizare a grupurilor etnice și plasarea tuturor grupurilor, etnic diferite, în aria interculturalității. De aceea, nu resemantizarea multiculturalității este **soluția**, și nici practicarea multiculturalității, ci **abandonarea teoriei și practicii multiculturale în favoarea trecerii la paradigma interculturalității**. În ceea ce-l privește pe Comisarul pentru

multiculturalitate, depășit complet de evenimentele din 30 septembrie de la Paris, nici nu realizează că barbaria teroriștilor este și un efect al practicii multiculturale. Biet *domn Jourdain* al timpurilor noastre...

În lucrarea „*Multiculturalismul liberal*”¹⁵ Salat Levente, **ignorând realitatea ghețizării, generată de exersarea comportamentelor multiculturale în societățile occidentale,**¹⁶ propune un demers centrat pe ideea atenuării tensiunilor dintre majorități și minorități prin promovarea „multiculturalismului liberal” pe care nu-l definește în conformitate cu exigențele logicii, adică prin gen proxim și diferență specifică. Adjectivul „liberal” nu aduce, nici de această dată, plusvaloare explicativă demersului său, deoarece adjectivalele, în general, nu pot aduce plusvaloare nici semantică, și nici hermeneutică; scrisul științific își are rigourile sale, care nu pot fi transgresate din dorința de a fi interesant cu orice preț! *Mixtura semantică (etnografico-ideologică) demonstrează un categoric eșec de încadrare epistemologică a problematicii de profil prin termenul „multiculturalism liberal”*

¹⁵ Salat Levente: *Multiculturalismul liberal*, Editura Polirom, Iași, 2001

¹⁶ *O interesantă experiență a segregării grupurilor etnice o reprezintă Statul Israel, unde sectorul arab și sectorul ebraic constituie două comunități distincte, care-și asumă aceeași cetățenie...*

*care nu marchează vreo contribuție la clarificarea termenului și nici vreun aport la practica de profil. În condițiile în care chiar și neoliberalismul economic se relevă a fi depășit de mișcarea istorică aflată în curs, apare clară nevoia imperativă de a găsi noi semantizări plecând de la transformările structurale deja petrecute sau aflate în curs de a se cristaliza, pentru a descifra sensul real al evoluției societății umane în era globalizării. **Nevoia unor noi echipamente intelectuale, precum și a inovării modalităților de abordare impune distanțarea de clasicii literaturii de profil, în prezent tributară epocii colonialiste.** După cum se vede, folosirea unei perspective neocolonialiste în procesul de integrare paneuropeană este grevată de reacții foarte diferite, ca intensitate și ca formă de manifestare, ale unor țări care nu mai acceptă subordonări supranaționale: ideea conform căreia Comunitatea Europeană ar putea fi o federație în care comunități multiculturale care pot evolua armonios sub o conducere unitară de la Bruxelles nu a reușit să diminueze aspirațiile de afirmare națională a țărilor continentului nostru, chiar dacă o mare parte a mass-media s-a dovedit foarte tenace în plasarea în derizoriu a oricărui sentiment național. Realitatea este total contrară: au apărut reacții etnofobe la*

nivelul unor minorități pentru a se enclaviza sau chiar desprinde de arealul geopolitic recunoscut internațional la nivelul unor state. Faptul că referendumul Cataloniei (de exemplu) de a se autonomiza până la desprinderea de Spania nu a fost recunoscut de autoritățile comunitare nu schimbă cu nimic datele problemei: crizele identitare generate de integrarea paneuropeană sunt simptomatice pentru cei care privesc mondializarea prin prisma aceluiași proiecte de diminuare a profilului identitar al comunităților etnice. *Comutarea accentului pe gestionarea în manieră interculturală a acestor probleme ar putea fi soluția pentru lichidarea angoaselor identitare induse de sloganul mondializare-globalizare* în sensul transformării rețelei de comunicare internațională în rețea de parteneri cu interese mutual acceptabile și realizabile practic în scopul reducerii treptate a asimetriilor generate de internaționalizarea istoriei sub egida modelului occidental de capitalism. Dacă intențiilor pragmatice ale tuturor multinaționalelor de a menține asimetriile economice la nivel intercontinental, inclusiv prin politici publice marcate de multiculturalism, nu li se va răspunde prin promovarea unor politici publice fundamentate pe interculturalism, globalizarea nu va putea reuși tocmai din

cauza generării unor noi crize identitare care le vor amplifica pe cele deja existente.

Din exegezele de profil, s-a demonstrat *paternitatea conceptuală a proiectului multiculturalității prin contribuția Contelui Richard Nikolaus von Coudenhove Kalergi* (16 noiembrie 1894, Tokio, Japonia — 27 iulie 1972, Schruns, Austria), care în anul 1922, la Viena, a pus bazele mișcării PANEUROPA¹⁷, având ca principal scop „instaurarea unei Noi Ordini Mondiale, bazate pe o Federație a Națiunilor, condusă de Statele Unite ale Americii; acest proiect, ar fi constituit primul pas către un Guvern Mondial.

În lucrarea sa, cu titlul „*Praktischer Idealismus*”, Kalergi promovează ipoteza conform căreia *locuitorii viitoarelor State Unite ale Europei nu vor mai fi popoarele originale ale acestui continent, ci o subunitate bestializată de amestecul rasial*. În acest scop popoarele europene trebuie să se amestece cu rase asiatice și de culoare, pentru a forma o turmă multiculturală fără calitate și ușor de dominat de către Elita de la putere... (...) Omul viitorului este de sânge mixt. *Rasa viitorului,*

¹⁷ Richard Coudenove Kalergi, *Pan-Europa, un text îndreptat împotriva tuturor mișcărilor naționaliste ale vremii, cu scopul de a descuraja orice tip de educație patriotic/naționalistă, Mișcarea Paneuropa, Viena, 1922*

euroasiatică-negroidă, va înlocui multiplicitatea popoarelor cu o multiplicitate de personalități. Viitorul european aparține unei comunități de mețiși, urmași ai fostelor popoare omogene". (WIKIPEDIA).

Cât de actuală este această „profeție” se poate deduce fără a avea pretenția că evaluăm actualul „val de emigrație” prin prisma unor grile susceptibile de interpretări... Totuși, nu putem să nu remarcăm faptul că „actori decizionali de primă mărime”, precum Angela Merkel și Herman van Rompuy, au obținut premiu tocmai pentru sancționarea pozitivă a „punerii în practică” a Planului Kalergi! de către ei și de către colaboratorii lor....

Nu este inutil să amintim, în acest context, adică să reiterăm opiniile fostului Director al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), *G. Brock Chishalom*: „Ceea ce oriunde în lume trebuie să se aplice e să se practice limitarea nașterilor și căsătoriilor mixte, și asta cu scopul de a crea o singură rasă într-o lume unică ce depinde de o autoritate centrală” (12 august 1955). Iată că ceea ce nouă ni se pare o mare descoperire de ultim moment (2015) are o întregă istorie în spate, iar evenimentele prezente sunt numai un set de efecte ale unor decizii luate cu decenii în urmă...

Valurile de migranți din cel mai imediat prezent nu pot fi gestionate corect dacă se face abstracție de aceste antecedente care au pregătit practica destabilizării Europei de astăzi!

Unele cercetări sociologice recente (2014), focalizate pe modul în care tinerii musulmani din Germania își proiectează parteneriatul conjugal, au relevat că nu există compatibilitate confesională între aceștia și nativii germani. Musulmanii din Germania, chiar dacă s-au integrat relativ satisfăcător sub aspect profesional, sub aspect confesional au rămas conservatori și conviețuiesc într-un fel de societate paralelă cu societatea de primire, respectiv cu majoritarii germani. La rândul lor, cei care nu au ajuns încă la vârsta căsătoriei urmează aceeași tradiție de respingere *de plano* a unei posibile familii mixte musulmană-germană fără ca soția de etnie germană să nu treacă la religia musulmană. Iată cum *multiculturalitatea produce, automat, segregare*. Realitatea nemijlocită, adusă în prim plan de valul recent de emigrare, constituie încă un argument pentru nevoia stringentă de regândire a întregii problematice aferente multiculturalității, de la definiție, până la practica de management aferentă acestui proces. În discuție rămân nu doar condițiile efective de

viață, ci și impactul nou-veniților asupra modelului cultural de tip european, occidental. Dacă se constată că din oaspeți, mulți s-au transformat în minorități care acum se autoghettoizează, atunci acest tip de practică se cuvine foarte sever analizată și promovate toate măsurile care se impun, dincolo de haloul propagandistic al mult invocatei „corectitudini politice” deoarece pericolul destabilizării comunitare este generat tocmai de *continuarea practicii multiculturale* care s-a dovedit că *nu mai poate fi sursă de coeziune socială*.

Fără a fi fost definită, cel puțin acceptabil, de către autoritățile comunitare, multiculturalitatea s-a promovat ca practică europeană, doar pe motivul că ar fi dat roade prin colonizările de acum câteva sute de ani... Dar și fostele colonii s-au trezit la viață națională în cel mai imediat prezent, ceea ce schimbă datele problemei, și precizăm că este și aceasta o realitate care complică ecuația unității în diversitate. A sosit momentul pentru o reevaluare lucidă și responsabilă a unei practici care se dovedește depășită istoric!

Ca răspuns calificat revendicărilor unor minoritari din țările lor, mai multe autorități de cel mai înalt nivel au luat atitudine civico-politică, dar în rezonanță cu opțiunea

renunțării la multiculturalitate ca sursă de destabilizare comunitară.

Spre exemplu, Doamna *Julia Gillard*, din poziția de Prim-ministru al Australiei, a precizat următoarele:

„Imigranții trebuie să se adapteze. Este o problemă de tipul *TAKE IT, OR LEAVE IT!* Am obosit ca această națiune să își facă atâtea griji dacă nu cumva ofensează unele persoane venite aici recent sau cultura lor.

Cultura noastră s-a dezvoltat în timp de peste două secole, după atâtea zbateri, încercări și victorii ale milioaneilor de bărbați și femei care au căutat libertatea.

Vorbim engleza, nu spaniola, araba, chineza, japoneza, rusa sau altă limbă. Deci, dacă doriți să faceți parte din societatea noastră, învățați limba noastră.

Cei mai mulți australieni cred în Dumnezeu. Nu este vorba despre «dreapta credință» sau «presiuni politice»; este o realitate că această națiune a fost fondată de bărbați creștini și femei cu principii creștine. Este cu siguranță adecvat de a afișa această realitate pe pereții școlilor noastre!

Dumnezeu vă deranjează? Dacă DA, vă sugerez să luați în considerare o altă parte a lumii pentru a trăi acolo, pentru că Dumnezeu este parte a culturii noastre.

Acceptăm convingerile voastre fără întrebări. Tot ce vă cerem este să respectați convingerile noastre, să trăiți în pace și în armonie cu noi. Aceasta este țara noastră, pământul nostru și stilul nostru de viață, de care vă oferim posibilitatea de a vă bucura.

Dar în momentul în care începeți să vă plângeți, să gemeți și să bombăniți despre steagul nostru, angajamentul nostru, convingerile noastre creștine sau stilul nostru de viață, *vă încurajez să profitați de o altă libertate australiană: dreptul de a pleca!* Dacă nu sunteți fericiți aici, ei bine, plecați!

Noi nu v-am forțat să veniți! Ați venit de bună voie, atunci acceptați țara care v-a acceptat așa cum sunteți”.

Același tip de discurs a ținut și *Vladimir Putin, Președintele în exercițiu al Federației Ruse*, în Duma de Stat (Parlament), din care cităm:

„Fiecare minoritar, indiferent de unde provine și-și dorește să trăiască, să muncească și să se hrănească în Rusia, trebuie să vorbească rusește și să respecte legile rusești.

Dacă vreți să respectați Sharia și să duceți traiul musulman, vă sfătuim să vă stabiliți acolo unde acestea sunt reguli de stat.

Rusia nu are nevoie de minoritate musulmană. Minoritățile au nevoie de Rusia, iar noi nu le vom acorda privilegii speciale și nu vom modifica noi legile pentru a le satisface doleanțele, indiferent cât de tare vor striga «Discriminare!».

Nu vom îngădui tratarea cu lipsă de respect a culturii ruse. Mai degrabă vom trage învățăminte din sinuciderea SUA, Marii Britanii, Olandei, Germaniei și Franței, iar noi vom supraviețui ca națiune. Musulmanii sunt acolo ca să cucerească acele țări.

Civilizația rusă, tradiția noastră nu sunt compatibile cu lipsa de cultură sau cu preceptele primitive ale legii Sharia și ale Islamului.

Dacă acest onorabil Legislativ al nostru are în vedere crearea de noi legi acestea vor trebui să urmărească, mai întâi de toate, interesele națiunii ruse și să țină cont de faptul că minoritarii musulmani nu sunt ruși.”

Faptul că Înalțul For legislativ rus, între care erau și mulți minoritari, a ovaționat peste cinci minute acest minidiscurs este o dovadă a imperativului resemantizării conceptului de multiculturalitate, poate chiar a abandonării lui

din discursuri, pentru a se trece la alte tipuri de discursuri și la o cu totul altfel de practică a gestionării diferențelor.

Prim-ministrul Canadei a dat o replică în același registru, ca răspuns la nemulțumirea unor părinți de copii proveniți din familii musulmane și care atrăgeau atenția că la cantinele orașului Ottawa există meniuri cu carne de porc, care ofensează stilul de viață musulman! Răspunsul Premierului era clar: dacă doresc să rămână în Canada, atunci trebuie să accepte stilul de viață canadian; dacă nu pot accepta civilizația de tip occidental, atunci să înțeleagă faptul că nu se pot schimba nici legile canadiene, nici stilul de viață al canadienilor pentru a se trece la civilizația musulmană! **Integrarea în lumea canadiană este singura soluție pentru cei hotărâți să trăiască nu doar în Ottawa, ci în toate orașele și localitățile din Canada.**

Experiența belgiană, centrată pe multiculturalism, a generat o situație foarte greu de definit, chiar pentru un etnic belgian, care de peste douăzeci de ani a trăit cu convingerea că segregarea internă între flamanzi și waloni este un model reușit de multiculturalism în care orice fel de migranți, inclusiv cei musulmani, au posibilitatea să-și afirme identitatea. Reproducem integral articolul pe care un important jurnalist

din mass-media belgiană, *Luckas Vander Taelen*, l-a publicat în cotidianul **De Standaard** din 30 septembrie 2009:

„Locuiesc într-un cartier din Vorst, în zona dintre Nordestraat și Gara de Sud din Bruxelles (Gare du Midi - Zuidstation), loc care nu poate fi numit decât ghetou, chiar și cu cel mai puternic *bias multicultural*. Fiica mea a decis de mult timp să nu mai treacă pe acolo. Este prea des înjurată. Traversez zona cu bicicleta în fiecare zi și tot mai des trec printr-o aventură. Mașini parcate haotic, șoferi care opresc mașinile în mijlocul intersecțiilor pentru a sta de vorbă, tineri care își pierd vremea pe coclauri și se poartă de parcă le-ai încălcat teritoriul. Foarte important, nu încerca să spui ceva când ești din nou acroșat de o mașină: ultima oară când am comentat, un trecător care nu avea mai mult de 16 ani m-a acostat și mi-a spus ceea ce nu pot traduce pentru oamenii civilizați: **Nique ta mere!**

Nu a fost atât de neplăcut ca data trecută când un alt tânăr șofer magrebian a fost insultat de comportamentul meu: am îndrăznit să profit de prioritatea de dreapta pe care o aveam. Onoarea lui a fost atât de rănită, încât se pare că nu putea remedia asta decât scuipându-mă în față ... Astfel, păstrați tăcerea! Dacă încerci să convingi pe cineva că 70 km

pe oră într-o zonă cu restricție de 30 km la oră este prea mult, atunci îți câștigi dreptul la o confruntare cu onoarea unui *belgian nou*, care nu permite nimănui să-i interzică așa ceva și care este gata să îți dea un pumn pentru a se face înțeleș.

Acum douăzeci de ani eram ferm convins că tinerii belgieni noi, vor fi asimilați foarte repede.

Între timp o generație de rebeli fără cauză a crescut în Bruxelles, generație care se simte mereu ofensată sau crede că i se greșește. Niciodată responsabili pentru nimic, dau vina totdeauna pe altcineva: guvernul, belgienii rasiști. Apoi, chiar și în interiorul familiei aceștia sunt de necontrolat. Când poliția din Molenbeek a arestat un băiat, tatăl său a organizat imediat un protest pe motiv că fiul lui „nu ar fura nici un măr”. Eforturile depuse de guvern în cartierele-problemă au făcut ca tinerii să nu simtă nevoia de a renunța la aceste obiceiuri, a subliniat un recent studiu (2008) coordonat de ULB (*Université Libre de Bruxelles*).

Astfel sunt create auspiciile unui sat în interiorul unui mare oraș. Fiica unui prieten marocan are un prieten belgian. Fata nu merge niciodată cu el în acel cartier pentru că sunt imediat batjocoriți amândoi. Aproape toți tinerii imigranți au cetățenie belgiană, dar nu se simt în niciun fel legați de Belgia.

Dimpotrivă, cuvântul „belgian” este, pentru ei, o insultă... Într-adevăr, nu vei vedea niciodată femei singure în acel cartier și cu certitudine nu vei vedea femei în cafenele. Acolo nu sunt nici măcar tolerate.

Când o angajată a municipalității a cerut o cafea în una dintre cafenelele din acest areal, a fost lămurită imediat că nu va fi servită.

Când merg cu bicicleta prin cartierul *Merode* știu că până ce nu am trecut de Zuitstation nu voi vedea nicio femeie la terasa vreunei cafenele. Nu mai este nevoie să vorbesc despre standardul dublu aplicat în funcție de sex, standard impus tinerelor femei imigrante, când li se cere să-și dovedească virginitatea în noaptea nunții..., deși toată lumea știe că spitalele din Bruxelles fac operații simple de reconstituire a himenului.

Un vestit artist francez-marocan a expus o remarcabilă lucrare la Bruxelles până săptămâna trecută (10 septembrie 2009): un șir de covorașe islamice de rugăciune cu pantofi. Galeria a primit imediat telefoane amenințătoare, vitrina a fost scuipată și spartă. Problemele au apărut pentru că pe unul din covorașe era o pereche de pantofi cu toc roșu. Artistul vroia, de această manieră, să pună problema „femeii în Islam”.

Dar acest lucru nu este posibil în Bruxelles: după câteva zile expoziția a fost închisă. **Poate ar trebui să ne întrebăm cum s-a întâmplat ca noi, occidentalii, să ajungem să acceptăm ca principii precum cel al libertății artiștilor și cel al drepturilor egale pentru bărbați și femei să nu mai poată fi valabile pentru toată lumea în țara noastră!?** De ce nu îndrăznim să susținem valorile care sunt într-adevăr esențiale: **respectul pentru lege și pentru valorile țării în care trăim?** Interdicția basmalelor islamice (cum au făcut francezii) nu este o soluție. Poate ar trebui să ne gândim cum să fim mai îndrăzneți în a apăra lucrurile pe care le credeam că sunt importante, înainte de experiența cu migrații musulmani?

Stânga a fost cea care a cerut mai multă atenție la discriminare și la diferențele sociale. Din păcate, problema este mult mai profundă decât atâta: ne era teamă să-i obligăm pe emigranți să adopte valorile noastre, valori care îmi sunt mult prea dragi mie, pentru a renunța la ele.” **(De Standaard: De getto’s van Brussel, 30 septembrie 2009).**

Experiența amară a lui Luckas, căruia i-au trebuit douăzeci de ani pentru a realiza că educația multiculturală a produs nu numai discriminare, dar a și contribuit la o adevărată ghetoizare a spațiului social belgian, este încă un

argument pentru faptul că abordarea multiculturală nu mai poate opera în prezentul european confruntat cu tendințe tot mai agresive de islamizare unor comunități în care există musulmani de mai multe generații, dar care au refuzat deliberat integrarea în țările în care au fost primiți, iar acum se unesc cu noile valuri de migranți pentru a-și impune, prin forță și în manieră exclusivă, tradițiile și religia. Exclusivismul religios, promovat de așa-zisul „Califat”, la scara noilor teritorii acaparate prin forță și misterioasă complicitate cu furnizorii de arme și de suport financiar, în sincronie cu zonele de excluziune pentru cetățenii europeni din propriile țări, reprezintă **dovada peremptorie pentru eșecul categoric al multiculturalității ca perspectivă de abordare a transformărilor structurale aflate în curs la nivel planetar.**

Un reprezentant al autorităților belgiene, polițistul *Bart Darbie* din Bruxelles, a acordat un amplu interviu publicației *Gates of Vienna*, din care cităm:

„În Bruxelles, mai multe cartiere s-au transformat în **no-go zone** pentru ofițerii de poliție. Cartiere în care polițiștii rar pot patrula fără să se arunce cu pietre asupra lor, fără să fie atacați sau fără ca mașinile lor să fie distruse. Total nesurprinzător, 80% dintre cei care locuiesc în aceste cartiere

sunt de origine islamică. În general, agresorii sunt minori (...)

Un tribunal belgian nu este un aliat al ofițerului de poliție. Polițiștii bruxellezi au susținut, și puteți să citiți asta în publicațiile flamande, că infractorii imigranți arestați de zece ori pentru jafuri armate, furturi de mașini, trafic de droguri etc. au fost făcuți „nevăzuți”. De fiecare dată Procurorul a ordonat eliberarea lor la câteva ore de la arestare! Delincvenții au început să râdă de poliție. Și iată un exemplu de „respectare” a autorității: un tânăr infractor, arestat de 145 de ori, nu a petrecut niciun minut în închisoare!” (*Articolul „No-Go Zones in Brussels”*, publicația **Gates of Vienna**, 2008)

Luckas Vander Taelen în prezent este lămurit cu ce fel de idei vin tinerii migranți în Europa și este posibil să fi înțeles că musulmanii rezidenți de câteva generații în Belgia nu s-au integrat nu din vreun „deficit de democrație”, ci datorită faptului că *le este interzis de către părinții lor să se integreze într-o comunitate guvernată de valori creștin-occidentale*, la care se adaugă **sistemul de învățământ bazat pe dogmele multiculturalității prin care discriminarea, sub deviza „respectării diferențelor”, produce clivaje comunitare insurmontabile și cu urmări greu de prevăzut pe termen lung.**

Pe termen scurt, autoritățile Comunității Europene, la început entuziaste că-și vor reface deficitul de forță de muncă prin calificarea rapidă a migranților, au văzut adevăratele proporții ale utopiei și și-au recalibrat discursul, inițial marcat de un optimism contagios, mai ales după recentele acte teroriste de la Paris în care autoritățile de profil s-au dovedit depășite de situație. În acest context, reamintim ceea ce memoria colectivă a ecranat sau chiar a uitat: în data de 17 octombrie 2010, Angela Merkel s-a întâlnit cu tinerii activiști din CDU (tinerii creștin-democrații germani) la Potsdam unde au proclamat eșecul multiculturalismului în Europa „**Multikulti ist absolut gescheitert**”. Că în 2015 discursul „politically correct” este diferit, nu este problema noastră...

Multiculturalitatea, prin continuitatea conservării diferențelor, nu a dat roade nici în experimentul israelian, prin împărțirea teritoriului în sectorul ebraic și sectorul arab ca două entități radical diferite, dar proiectate ca fiind complementare. Acolo multe nostalgii și asimetrii de asumare geopolitică a regiunii intră, periodic, în recrudescență, demonstrând că **paradigma multiculturalității nu mai este actuală, iar pentru viitor, cu certitudine, nerecomandabilă**. În plus, zidurile despărțitoare dintre multe segmente comunitare ale celor două

comunități pledează pentru renunțarea la practica multiculturalității centrată pe menținerea și cultivarea în rândul tinerelor generații a modelelor culturale generate de discriminarea etnică, lingvistică și confesională. Acești parametri comunitari demonstrează că multiculturalitatea nu poate genera coeziune socială și nici parteneriat civic între etnii diferite. Interculturalitatea, în segmentele comunitare în care se practică nu numai în Israel, ci în toată aria Orientului Mijlociu, s-a dovedit sursă nu doar de coeziune socială, ci și sursă de prosperitate economică în măsură să polarizeze comunitatea în aria unor interese care transcend toate diferențele dintre indivizi.

O remarcabilă încercare de depășire a aporiilor explicative ale multiculturalității o propune ilustrul istoric timișorean Victor Neuman¹⁸ prin creația conceptuală de *identități multiple*: „prin identitate multiplă am presupus fie egala asumare a diverselor rădăcini culturale, lingvistice, religioase, fie geneza unei identități diferite în raport cu cele inițiale, caz în care spațiile urban, rural, social îi conferă noul

¹⁸ Victor Neumann: *Neam, popor sau națiune. Despre identitățile politice europene*, Editura Curtea Veche, București, 2003

nume”¹⁹. Pe aceste coordonate autorul dezvoltă foarte pertinente demersuri centrate pe profilul identităților regionale și zonale, care pot contribui, și acestea, la consistente *recalibrări semantice* ale conceptelor de interculturalitate și multiculturalitate, dar rămâne cantonat în exclusivismul perspectivei istorico-antropologice.

Repunerea în discuție a mecanismelor identitare în contextul malaxorului geopolitic al globalizării este nu numai o ipostază a tendințelor de ieșire din anonimat sau a inițiativelor singulare ale unor cercetători animați de responsabila surmontare a aparențelor, ci o formă de implicare lucidă în reconstrucția unor paradigme care se dovedesc a fi depășite de mișcarea istorică obiectivă...

O singură precizare, în acest context, nu poate decât să lumineze posibilele abordări viitoare: corelația herderiană dintre frontierele lingvistice și cele naționale este depășită în prezent. Dar și construcția națiunii și statalității plecând nu de la etnicitate, ci de la cetățenie, din experiența franceză, nu mai este actuală din cauza experimentului multiculturalității proprii, în aria căruia migrații au rămas atașați exclusiv parametrului etnic, ignorând parametrul cetățenesc – statal,

¹⁹ *Op cit*, p. 97

deci: comutarea de pe practica multiculturalității, pe practica interculturalității, se relevă a nu avea alternativă !. În loc să se ignore, în continuare, experiența interculturală, noi *propunem focalizarea cu prioritate pe „secretul” reușitelor interculturale*, evident în semantizarea propusă de perspectiva sociologică de abordare inclusă în prezentul studiu, pentru a explora alte surse. alternative de raportare la o lume multipolară, în care multietnicitatea a devenit o realitate ca rezultat al circulației libere a indivizilor, protejată de „drepturile fundamentale ale omului”.

Din perspectivă filosofică, unul dintre cei mai calificați experți din științele sociale din România²⁰ apreciază că ” multiculturalismul presupune înaintarea de la ”contactul ” cu alte culturi prin ” înțelegerea culturală ” (cultural understanding) la ”înțelegerea interculturală ” (intercultural understanding) pe calea comunicării (pagina 191). Această abordare, cu toată nota sa de originalitate, rămâne, totuși, tributară semantizării ”tradiționale” din paradigma colonialistă în care multiculturalitatea se prezuma a fi o soluție validă la problema asimetriilor culturale dintre aborigeni și coloniști și

²⁰ Andrei Marga : *Ascensiunea globală a Chinei*, Editura Niculescu, București, 2015

semn de indiscutabilă superioritate a coloniștilor, aprioric cotați ca având un IQ ridicat, care le-ar fi asigurat, legitim, o putere de înțelegere superioară celor mai puțin dezvoltați sub aspect economic (deși nimeni nu a demonstrat prin studii științifice că ar exista vreo corelație între IQ și nivelul de dezvoltare economică !).

Cercetările medicale și psihologice au demonstrat că nu există deosebiri nete, demne de luat în seamă, între inteligența populației "de culoare" și inteligența "albilor". În plus, cercetările de sociologie au relevat faptul că nu există corelație pozitivă între inteligența practică a "negrilor" și cea a „albilor”, indiferent din ce continent ar proveni. Legenda unei presupuse astfel de legături a fost definitiv infirmată de experiența Africii de Sud unde multiculturalismul a generat o bantustanizare și ghetoizare administrativă, fără nici un temei biologic sau antropologic . Aceasta este o dovadă irefutabilă a folosirii multiculturalismului, ca justificare "culturală" a menținerii populației „de culoare” în afara structurilor puterii instituționalizate. "Ideea" că "negri" sunt capabili de a se organiza și autoconduce, a fost definitiv infirmată de discriminările perioadei de apartheid, timp în care liderul populației "de culoare", Nelson Mandela a fost arestat,iar

după peste două decenii de închisoare, a demonstrat că o țară cu populație majoritar „de culoare” se poate dezvolta sub conducerea unor autorități ” de culoare”, chiar și la nivelul cel mai înalt al puterii.

Iată de ce, regândirea întregului sistem conceptual al științelor sociale în acord cu practicile legitime din contemporaneitate, se impune ca o prioritate de grad zero. Vechea (“tradiționala”) **încărcătură semantică a multiculturalismului nu mai are potențial hermeneutic, iar în contextul globalizării se dovedește a fi o sursă categoric inerțială a ”dezvoltării durabile”.**

Dacă acceptăm că globalizarea, ca proces de internaționalizare a istoriei, este o mișcare istorică legitimă și ”ireversibilă”, deoarece din punct de vedere economic este deja o realitate incontestabilă, nu putem să nu remarcăm și rezervele nedisimulate care vin nu numai din spațiul musulman, unde reacțiile etnocentrice se radicalizează. Etichetarea acestor reacții ca fiind ”fundamentalism islamic” nu rezolvă cu nimic problema. Dimpotrivă: generează alte probleme cu nimic mai mici și nici doar de natură strict culturală.

Deci, nu „nevoia multiculturalismului” (Andrei Marga, Op. cit) se cuvine a fi invocată, ci **practica interculturalismului ar trebui să fie generalizată pentru a se gestiona pragmatic complementaritățile grupurilor etnice diferite**, deoarece practicile multiculturalismului au dus la segregări de toate tipurile, mișcări de autonomie teritorială, de autonomie culturală și la alte asemenea malformații comunitare cu efecte greu de estimat pe termen lung.

Chiar recentele conflicte religioase din lumea arabă dintre suniți și șiiți, relevă potențialul conflictual al practicilor multiculturale, pasibil de a fi valorificat de diverse centre de putere, exogene comunităților ”multiculturale” în speță.

În ceea ce privește invocarea multiculturalismului atunci când se redefinește ”deschiderea” Chinei pe coordonatele reformelor inițiate de Deng Xiaoping, ipoteza excede prezentul demers focalizat pe explorarea surselor de coeziune socială, interculturalitatea fiind doar una dintre acestea, chiar la nivelul experienței macromaneriale a Chinei.

”China actuală este rezultatul unei lungi istorii de integrare, prin alianțe și cuceriri, a unui vast teritoriu și a unor

populații diverse în jurul populației Han ”²¹; originalitatea managementului chinezesc actual constă în faptul că în urma colonizării sale din secolul al XIX-lea a reușit să integreze, în cadrele axiologice ale propriei culturi, modelele culturale ale tuturor coloniștilor, menținându-și profilul său identitar inconfundabil. Experiența sa demonstrează că nu multiculturalismul, adică practica închiderilor mutuale, poate fi soluția, ci deschiderile prudente și preluările selective de la orice alteritate numai în măsura în care aceste elemente alogene erau compatibile cu constantele mentalului colectiv chinezesc, constituie o practică pozitivă de raportare la acest gen de probleme. Pe aceste coordonate, nici dezvoltarea, nici modernizarea nu au eșuat în pierdere a identității, sau în deznaționalizare. Secretul reușitei are un nume: interculturalitate.

Această capacitate de rezistență prin cultură, a Chinei continentale, la toate tipurile de agresiuni din partea colonizatorilor, a creat reflexe pragmatice de raportare originală la toți conectorii săi statali de pe toate continentele . Astfel, spre deosebire de America, ferm convinsă că standardele sale axiologice trebuie generalizate (chiar

²¹ *Op .cit*, pag.117

impuse!) la nivel mondial, China, deși reprezintă o civilizație multimilenară, nu pretinde că ar avea vreo vocație mesianică. China actuală este rezultatul unui experiment reușit al comunității chinezești în care gestionarea, în manieră interculturală a diferențelor, constituie cea mai bună alternativă pentru China; nu există nici un fel de intenție a autorităților chineze de a face export de "management chinezesc", și nici de „confucianism„, frecvent invocat de cei care vor cu orice preț să escamoteze succesul economic al comuniștilor chinezi, propunând un model "confucianist„, de dezvoltare pe care chinezii nu îl recunosc ! Din această cauză, autoritățile actuale din China nu se simt intimidată de diversele instanțe internaționale care semnalează diferențele managementului chinezesc în registrul punitiv al reproșurilor. De exemplu, în ceea ce privește controversele privind "drepturile fundamentale " ale omului, invocate frecvent de occidentali, chinezii încheie foarte scurt discuțiile cu occidentalii și americanii : China are standarde proprii în materie de drepturi ale omului ! Asistența socială, se exemplu, se oferă nu prin ajutor de stat ca în varianta americană a "welfare stat", ci prin asigurarea unui loc de muncă pentru fiecare individ care a fost educat și profesionalizat gratis (pe

cheltuiala guvernului, adică !). Polarizarea socială, proprie modelului occidental în care există șomaj, este respinsă de chinezi în numele unui obiectiv generos:” dezvoltare decentă pentru toți ”, în aria căruia toate drepturile fundamentale ale omului sunt inclusive.

În concluzie, cel mai bun model de dezvoltare pentru China este cel chinezesc, deschiderea spre modernizare și reforme este totală, cu o singură condiție: să nu afecteze profilul identitar al Chinei multimilenare.

Coeziunea socială a celor peste un miliard și jumătate de chinezi, are ca fundament interculturalitatea prin integrarea diferențelor în aria unei complementarități pragmatice. În acest context, atragem foarte riguros atenția asupra *potențialului de creativitate istorică al interculturalismului* care a asigurat , Chinei, și continuitate peste secole și milenii, dar și progres și dezvoltare de 39 de ani, fără întrerupere.

Globalizarea, ar putea deveni mai atractivă dacă și-ar redefini obiectivele și metodele pe coordonatele interculturalității, dar asta se poate face numai prin abandonarea discursului și metodelor multiculturalismului,

deoarece acesta a falimentat chiar în zonele în care trăiesc cei care l-au inventat în urmă cu câteva secole.

Interconfesionalismul—o nostalgie neocolonială ?

Ca dimensiune operațională a colonialismului, multiculturalismul și-a epuizat întregul său potențial asociat legitimării sistemului capitalist de gestionare a spațiului social, ca dovadă că sistemul colonial a fost trecut în afara legii începând cu anii 60 ai secolului al XX-lea. Totuși, experimentul continuă prin intermediul componentei financiare a conservării asimetriilor dintre fostele metropole și fostele colonii devenite independente politic, dar , din punct de vedere economic obligate să-și vândă resursele de materii prime și să se îndatoreze pentru a-și iniția și gestiona programe proprii de dezvoltare, în noul context în care globalizarea se afirmă ca un proces de ...neocolonizare planetară...

Pe aceste coordonate, în științele sociale (Francis Fukuyama, este cel mai des invocat) au apărut diverse studii focalizate pe încercarea de a acredita ideea că după prăbușirea , prin implozie, a sistemului sovietic, „a murit istoria”, iar cadrul național de evoluție al statelor și-ar fi epuizat

resursele de creativitate istorică ; deși exemplul Chinei , sau al Elveției , sau al Finlandei, infirmă categoric această supoziție/teză. Coeziunea socială a acestor țări dovedește că o unitate în diversitate este posibilă chiar în țări care au o structură multietnică, precum Elveția care nu are nici macar o limbă națională ca liant de comunicare. Încă o data se releva faptul că între variabila etnicitate și variabila culturală, în spațiul social funcționează relații mult mai subtile pe componenta ontologiei sociale, iar cadrul național continuă să fie o resursă de creativitate istorică, în afara proiectului de integrare europeană care se afirmă ca un fel de proiect pilot pentru globalizarea teoretizată de unii istorici și politologi ca sens „ireversibil „ al evoluției societății umane.

Abordând, analitic, tectonica mentalului colectiv elvețian, observăm că pluralismul religios a generat interconfesionalitatea, întrucât dincolo de aspectele fenomenale ale diferențelor confesionale, raportarea la același Dumnezeu a legitimat unitatea în diversitate. Diferențele confesionale nu s-au

focalizat pe conservarea acestora, ci s-au proiectat în aria unei complementarități organice : s-a promovat și s-a cultivat, la scara generațiilor, ideea normalității existenței a mai multor căi de a ajunge la Dumnezeu. Unitatea în diversitate a crescut , deci, endogen, nu a fost impusă exogen . Pe aceste coordonate, interculturalitatea a apărut și s-a instituționalizat ca o emergență a interconfesionalității...

La scara globală, a epocii contemporane, vehicularea, chiar ostentativă, a ideii conform căreia frontierele geografice nu mai sunt valori care ar trebui aparate , nu poate fi asumată axiomatic, deoarece crizele identitare ale lumi arabe, de exemplu , ca și recrudescența naționalismelor („America, the first”- Donald Trump) sunt probe concrete ale diferenței uriașe dintre teoriile evoluției societății umane și practicile sociale aflate în curs chiar în țările din care provin promotorii acestor teorii.

Competiția dintre Marile Puteri ale Planetei relevă nemijlocit faptul că politica sferelor de influență nu aparține doar trecutului. Dintotdeauna, acestea au

desenat frontiere în funcție de propriile lor interese geostrategice invocând motive religioase, umanitare, economice, culturale s.a.m.d. pentru a-și legitima capturarea unor resurse strategice de dezvoltare și îmbogățire prin aportul multinaționalelor...

Acum, după ce toate ideologiile au fost experimentate, tropismul spre acapararea de putere și influență la nivel global îmbracă forma pledoariei pentru interconfesionalitate, în scopul vădit de a ecrana adevăratele intenții ale actorilor aflați în linia întâi a globalizării. Globalizarea, concepută ca un set de schimbări care trebuie să ducă la o singură comunitate planetară condusă de un Guvern mondial (!?), se scontează a folosi interconfesionalitatea ca instrument practic, persuasiv și pragmatic, de surmontare a rezistenței etnicităților centrate pe apărarea granițelor geografice. Fluxurile migratorii, încurajate sub diverse deize umanitare cu potențial psihogen, reprezintă niște vectori deloc neglijabili în ecuația schimbărilor demografice la nivelul continentelor.

Este, totuși, greu de crezut că aceste fluxuri pot crea condițiile favorabile unei interconfesionalități care să funcționeze ca suport demografic pentru vastul proiect social și uman al globalizării. Și iată de ce : interconfesionalitatea elvețiană, de exemplu, a crescut organic, afirmându-se ca o emergență a mentalului colectiv în cadrele naționale ale unei țări neutre și independente, în timp ce interconfesionalitatea ca suport al globalizării ar urma să fie o resursă , de coeziune, practic utilizabilă la nivel planetar și să se impună exogen. Diferența este de fond și nici măcar ca analogie nu poate fi acceptată, iar ca potențial explicativ este zero.

În plus, fundamentalismul musulman își relevă rezistența față de orice încercare de relativizare a diferențelor deja consolidate în aria opțiunilor religioase contemporane. Această realitate demonstrează faptul că nu ne putem aștepta ca religiozitatea să se afirme ca sursă de coeziune socială în viitorul imediat, sau în cel îndepărtat. Exemplu : într-o cercetare sociologică din Germania

(2016), tinerii aflați la vârsta căsătoriei, au răspuns că în varianta în care s-ar căsători cu fete de etnie germană, acestea ar trebui , obligatoriu, să accepte trecerea la religia musulmană. Astfel, dacă la nivel național exclusivismele religioase se relevă a fi insurmontabile, la nivel internațional sunt slabe speranțe să se petreacă altfel , dacă privim în profunzimea sa fenomenul fundamentalismului islamic.Toate scenariile globaliștilor, nu pot face abstracție de diversitatea practică a exclusivismelor religioase, chiar și din interiorul creștinismului și al cultelor neoprotestante.

Interculturalitatea Banatului românesc (partea românească a fostului Banat istoric)

În cele ce urmează voi scrie despre cea mai mare țară, care se întinde din Asia Mică până în Iberia și din Nordul Africii până în Scandia, țara imensă a dacilor.

(Dionisie Periegetul, 138.d.Hr.)

Într-un moment în care *globalizarea*, cu practicile sale aferente, promovate ostentativ la scară planetară, *generează panică de status cultural la nivelul segmentelor de opinie, iar la nivel comunitar dă naștere la afilieri protecționiste*, se înmulțesc vocile care o aseamănă cu un nou tip de fundamentalism, cu nimic mai puțin agresiv decât fundamentalismul islamic. Esența sa eminentemente integraționistă, bazată pe ipoteza generalizării galopante a prosperității americane, o identifică din ce în ce mai mult cu „vechile războaie civilizatoare” care, în istoria umanității, nu au făcut altceva decât să mențină grave polarizări social-economice și multisekulare crize identitare.

Disociindu-se cu luciditate de accentele ideologice ale triumfalismului globalizării, pe care-l denunță ca „un mit al

postmodernității”, Jérôme Bindé²² atrage atenția asupra „angoaselor sociale care emerg din incertitudinile identitare” provocate de metisarea programatică a modelelor culturale diferite de modelul cultural american. „Hibridarea culturală și etnică”, „genocidul cultural”, „refacerea cultural-ideologică a marilor piețe imperiale”, „tirania și monopolul multinaționalelor” care domină piața informațiilor, „un paternalism fără pater” – sunt doar câteva sintagme care stau la baza unor replici articulate analitic la adresa *personajului invizibil – mondializarea – despre care noi nu știm dacă este actor sau autor al unei drame al cărei scenariu nimeni nu-l cunoaște.*²³

În acest context, redescoperirea valențelor explicative și hermeneutice ale interculturalității, ca resursă a coeziunii sociale, constituie singura instanță, nepoluată ideologic, de reflexie colectivă pentru identificarea unor noi instrumente de construire a unei lumi în care diferențele să nu mai fie privite ca handicap, ci ca potențial valoros pentru un nou tip de unitate în diversitate.

²² J. Bindé, *Les clés du XXI-ième siècle*, Unesco, Ed. Seuil, 2000

²³ J. Bindé, *Op. cit.*, p. 9

Interculturalismul definește ipostaza dialogală a culturilor prin intrarea în rezonanță a diferențelor, în timp ce multiculturalismul se focalizează pe conservarea identitară a diferențelor.

Privită prin prisma acestei grile, Timișoara, capitala tradițională a Banatului românesc, s-a afirmat ca sursă a unei interculturalități de tip special prin dimensiunea sa activă. De-a lungul istoriei, exclusivismele celor mai nou-veniți, fie ei chiar și coloniști sau stăpânitori vremelnici, s-au transformat treptat în particularități de minoritari care au învățat comportamentul permisiv al majoritarilor, fără a-și pierde identitatea cultural-axiologică, dar și fără să se enclavizeze pe criterii etnice sau religioase. În acest mod, acumulările discrete de diversități, cumulate istoric, au generat în mod natural un model de interculturalitate în care complementaritatea civică a fost prioritară. Unitatea organică a spațiului social rezultat a stat la baza coeziunii social-instituționale, imposibil de distrus de vicisitudinile istorice, impuse prin forță de competiția imperiilor vecine pentru anexarea întregii regiuni. Astfel se explică diferența dintre unitatea artificială, de tip imperial, din celelalte zone aflate sub fosta influență habsburgică, și unitatea în diversitate a

regiunii păstrate doar în partea românească a Banatului istoric, rămasă în componența României după cel de al II-lea război mondial, fără să simtă nevoia federalizării cum s-a-ntâmplat în partea sârbească a Banatului istoric, sau pe cea a omogenizării etnice din partea maghiară a Banatului istoric.

În condițiile transformărilor post-1989, modelul Timișoarei a influențat în mare măsură **înnoirea din interior a României**, constituind încă un argument pentru a demonstra că România este guvernabilă în manieră democratică, în structura geopolitică actuală. Mai mult: România este singura țară postcomunistă și din lume care și-a asociat la guvernare, ca partener post-1989, o formațiune politică structurată pe criterii etnice: Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (UDMR). Tradiționala deschidere către alteritate, proprie mentalului colectiv românesc, s-a transformat, în prezent, în parteneriat comunitar, care constituie *resursele identitare ale unui nou tip de coeziune socială democratică*.

În plus, după alegerile prezidențiale din noiembrie 2015, președinte ales al României este un etnic german (minoritar sas).

Iată de ce interculturalitatea Banatului singularizează această parte a Europei, chiar la nivel continental, prin metisajul său interetnic, interconfesional, interlingvistic și intercultural reușit, legitimând-o ca sediu natural pentru studii antropologice, sociologice, psihologice și istorice de profil. Din această cauză, personalități de talia prof. univ. dr. Christian Giordano, în calitate sa de Președinte al Asociației Europene de Antropologie, s-a orientat spre Timișoara pentru organizarea Conferinței Asociației internaționale de Antropologie, între 18 și 21 octombrie 2001, sub titlul „*Științele sociale și interculturalitatea*”.

În plus, la Timișoara, în aria noilor opțiuni valorice post-1989, tradițiile multisekulare ale interculturalității din țara noastră s-au obiectivat, cu sprijinul generos al Consiliului Europei, într-o structură normativă cunoscută sub numele de Institut Intercultural Timișoara (IIT). Conceput deci ca expresie a societății civile și partener valabil de dialog cu instituții similare din Occident, *Institutul Intercultural Timișoara nu a însemnat începutul vreunor activități cu caracter intercultural, ci instituționalizarea unui model de relaționare performantă a etniilor diferite, care, prin coexistență pașnică, au creat un tip*

original de interculturalitate: interculturalitatea activă a Banatului.

Această originalitate se remarcă prin următoarele note de originalitate:

a) Dacă în Occident interculturalitatea s-a dezvoltat din nevoia de a da replică modelelor culturale ale emigranților, de cele mai multe ori acceptați cu ostilitate reținută pentru potențialul lor destabilizator și considerați ca posibile surse de poluare a identității mentalului colectiv al țărilor vestice, în Banat interculturalitatea are la bază un original comportament permisiv, care a dat posibilitatea fiecărei etnii să se integreze în istoria comunitară, fără a se simți agresată de „băștinași”, fie ei majoritari sau minoritari. Permanenta raportare la aceleași probleme cotidiene a făcut ca *preocuparea de explorare în comun a soluțiilor practice la problemele comunitare identice să genereze o coeziune socială naturală, adică fără apel la normativitatea de tip instituțional.* **Diversitatea etnică** a fost percepută ca **sursă de amplificare a soluțiilor alternative pentru problemele comunitare, identice** în esența lor. În arealul bănățean contactele interetnice cotidiene nu au fost, deci, orientate de obligațiile exogene ale cetățeniei comune, sau de „achitarea” unor datorii de natură

instituțională, ci de nevoia endogenă a conjugării orizonturilor de așteptare față de proiecte comunitare globale. Interculturalitatea a început și continuă să fie (inter)activă în acest sens.

Încercările de abordare a realităților noastre prin prisma multiculturalității au eșuat (și vor eșua) deoarece la noi sunt alte condiții decât, să zicem, în Belgia, unde comunitatea flamandă și cea valonă reprezintă, de fapt, două structuri instituționale distincte, comunicarea fiind asigurată de constrângeri politico-economice de tip statal. „Țara” în modelul belgian este, în realitate, o unitate mecanică între două unități fundamentale diferite ca opțiuni valorice, dar cu experiență comună în gestionarea conflictelor latente.

b) Existența, pe toată perioada de formare civico-profesională, a instituțiilor școlare cu limbă de predare maternă (germană, maghiară, sârbă, bulgară) pentru minorități, prin asigurarea unui suport financiar nediscriminatoriu în raport cu populația română, majoritară, din aceleași resurse, comune, ale bugetului public al României. Accesul nediscriminatoriu se asigură și pentru copiii familiilor de etnici români, sau care provin din familii mixte, de a urma școlile cu altă limbă de predare decât limba română, fără ca

acest parametru să impiețeze, în vreun fel, opțiunile viitoare pentru cursurile care fac parte din oferta educativă a învățământului superior din România.

c) Promovarea, fără nici o discriminare, în funcții de conducere cu amplitudine locală și chiar zonală a minoritarilor, a detensionat orice suspiciuni referitoare la ipotetice frustrări ale minoritarilor de către majoritari; în plus, valorizarea etnicității minoritarilor ca sursă de posibilă inovație civico-managerială, a dat rezultate spectaculoase. Amintim numai cooperările transfrontaliere pe multiple planuri dintre minoritățile naționale din țara noastră și țările vecine în care aceștia sunt majoritari, au permis o impulsionare a sinergiilor regionale cu efecte mutual benefice, dar cu urmări concrete și imediate asupra calității vieții. În consecință, s-a relevat un parametru foarte important al tipului special de interculturalitate din Banatul românesc: *s-a evitat segregarea etnică pe care ar fi produs-o stabilirea în grupuri compacte a populațiilor pe criterii etnice sau religioase*. Acesta este marele "secret" al conviețuirii pașnice în aria unor complementarități naturale a diferențelor etnice, lingvistice sau confesionale de multe generații în aria acelorași drepturi și obligații. La Direcția fiscală a Primăriei din Timișoara a fost reales de mai multe ori

un etnic maghiar, datorită competenței și caracterului său, fără să întâmpine vreo contestație din partea populației românești, majoritare. La *Domul catolic* din *Piața Unirii*, serviciul religios se oferă în trei limbi: germană, maghiară și română, astfel că cetățenii de confesiune catolică, pot beneficia de mesă (slujba religioasă) fără deosebire de limba lor maternă...

Această deschidere față de alteritate, ca potențial integrativ al mentalului colectiv românesc din zona românească a fostului Banat istoric și-a relevat virtuțile și în perioada guvernării comuniste, dar și în prezent. În plus, cei plecați din acest mental s-au integrat cu rezultate foarte bune în mentaluri colective diferite, pe toate meridianele.

d) Asigurarea, de către statul român, a tuturor condițiilor de funcționare optimă a instituțiilor în limbile minorităților, Timișoara fiind singurul oraș european în care se asigură oferta repertorială pentru teatre în limbile minorităților naționale (maghiară, germană) . Deși eforturile materiale sunt substanțiale, Timișoara asigură și populației majoritare, și populației minoritare piese de teatru, cu un repertoriu la libera opțiune a conducerii teatrelor respective (în limba română, limba maghiară, limba germană);

e) Ca prim oraș european iluminat electric²⁴, Timișoara constituie și în prezent un pol de atracție în ceea ce privește investițiile economice pe cap de locuitor, situând acest oraș pe primul loc în România. Complementaritatea pragmatică dintre inițiativele locale/zonale de reconstrucție a mediului de afaceri în perioada post-1989 și oferta partenerială a investitorilor străini s-a materializat în ceea ce autoritățile de profil numesc, cu un termen generic, *modelul economic Timișoara*.

Celor care susțin că Timișoara nu este suficient de multiculturală, (ca la Fribourg, de exemplu, unde în Universitate se predau cursurile în limba franceză și în limba germană, corpul profesoral având obligația de a asigura oferta de curs în limba franceză și în limba germană!) le precizăm că acesta este un obiectiv fundamental fals; **Timișoara nici nu trebuie să aspire să devină multiculturală, deoarece este, în mod tradițional, interculturală** și acest interculturalism bănățean este funcțional. Faptul că minoritățile sunt rezidente în toate cartierele municipiului demonstrează că numai în acest fel se pot preîntâmpina eventuale grupări minoritare pe criteriul

²⁴ In 1889, Timisoara era primul oras european care a introdus iluminatul electric stradal, iar din 1869 a folosit tramvaiul cu cai

lingvistic sau pe criteriul confesional cu potențial destabilizator, adică se poate menține interculturalitatea autentică a acestei comunități.

Ca posibilă replică unor rău intenționați, chiar din rândul unor minoritari, (care proferează diverse neadevăruri, dar fără să-și asume nici o responsabilitate) amintim spusele unui expert al problemei²⁵: *„Este necesar să distingem, în țesătura densă a evoluției, zgomotele parazite care vor dispărea în uitare, de muzica noilor valuri care poartă în ele germenii reali ai schimbării”*.

Dacă globalizarea a scos la iveală riscul asimilării prin impunerea, cu forța, a unor valori de factură occidentală, și a provocat crize identitare, nici importul necritic de modele culturale străine de către unele comunități, chiar State întregi, nu a fost de natură să confirme validitatea multiculturalismului ca practică managerială, deoarece rezolvând un gen de probleme, a generat un alt fel de probleme cu nimic mai puțin importante comparativ ce cele pe care le-a rezolvat .

Copierea mecanică a unor modele occidentale de rezolvare a unor probleme sociale și general-umane de către

²⁵ J. Bindé, *Op. cit*

*țările Europei Orientale în urma prăbușirii guvernărilor comuniste, a dovedit nu numai că bovarismul instituțional nu poate fi o soluție, ci în primul rând faptul că **problemele sociale nu au soluții tehnice** !* Presupunerea că dacă se importă modele organizaționale, chiar cadrele normative performante (exemplu *acquis*-ul comunitar) dintr-un mental colectiv în alt mental colectiv structural diferit, se poate produce, automat, o recalibrare funcțională a comunității "de primire" și o intrare în rezonanță managerială cu "modelul", și-a arătat lipsa de realism; sistemul social este ontologic diferit de sistemul tehnic. Astfel, dacă în sistemul tehnic prin înlocuirea unei piese uzate cu alta nouă, se garantează readucerea la starea de funcționare a întregului sistem, la nivel social nu se produce acest efect, deoarece la nivel uman mai intervin și variabile parțial controlabile, sau chiar incontroleabile (clișee etice, profesionale, stereotipuri, sentimente, resentimente, ș.a.m.d). Analogia între cele două sisteme poate funcționa doar până la un punct: anume, și sistemul tehnic și sistemul social au, în componența lor, **constante** și **variabile**. La nivel social **constantele** sunt: *sănătatea, educația, apărarea, ordinea socială, sistemul energetic*, iar ca **variabile**, amintim pe cea care are cel mai

mare impact : **ideologia**. Abandonarea unui sistem ideologic, și importarea unui alt sistem ideologic diametral opus, a relevat o inerție generată nu de lacunele noului cadru normativ, ci generată în exclusivitate de diferența de mental colectiv. În plus s-a dovedit și faptul că nu deficitul de "europenitate", sau "deficitul de democrație" al noilor lideri este cauza, ci lipsa de cultură socială a noilor actori decizionali: majoritatea ingineri, cu o concepție marcată de un determinism mecanic, aceștia au gestionat sisteme sociale caracterizate de un determinism social marcat de entropie normativă și de pusee emoționale ale multor segmente de opinie aferente comunităților pe care și-au propus să le „reeuropenizeze,, galopant, cu rezultatele care se văd! Dincolo de retorica integrativă care a antrenat și o deteriorare a unor parametri etnici, confesionali, educaționali și culturali, în favoarea a ceea ce Mihai Eminescu numea "xenocrație", această abordare a falimentat și a trezit o nostalgie etnocentrică imposibil de neluat în calcul de către actorii decizionali care vor urca în intervalul de autoritate al lideranței în viitorul imediat și în perspectivă nedefinită. Noile țări acceptate în familia comunității Europene au solicitat aderarea și integrarea europeană în speranța că pot să-și reasume

europenitatea lor tradițională în calitate de parteneri cu drepturi egale în *aria unei sarcini comune: reconstruirea axiologică a paneuropenismului în aria Europei geografice* . În realitate, se observă că sunt tratate ca vasali, în care diverse bariere (spațiul Shengen, de exemplu !) funcționează ca semnale pentru a li se aminti, permanent, că sunt comunități de categoria a doua, și realizează tocmai acum, după un sfert de veac, faptul că au contat în ecuația integrării numai ca potențiale piețe de desfacere, ca simple debușee comerciale pentru valorificarea produselor și serviciilor Vestului european. În acest context, România are de luptat nu doar cu propria criză de identitate, ci și cu crizele de identitate din interiorul Uniunii Europene angrenate de mondializare-globalizare. Ce poate face ea singură ?, dincolo de "implementarea" directivelor impuse de Bruxelles... (exemplu obligația de a primi 6000 de imigranți, deși nu are capacitate decât pentru 1785!), acest comportament instituțional care, deocamdată, a generat o creștere îngrijorătoare a datoriei externe și o totală dependență de finanța mondială? Noi putem doar să intervenim pentru clarificarea conceptuală a pregătirii teoretice a viitorilor actori decizionali, oferind exemplul interculturalității noastre și pledând pentru inovarea

echipamentului intelectual al științelor sociale în acord cu multiplele transformări din ontologia socială, deja produse.

Interculturalitatea ne poate vindeca, pe toți, de complexe de inferioritate cultivate, cu profesionalism, de vectorii megalomaniei egolatre cu care acționează activiștii globalismului triumfalist, convinși că numai Ei sunt chemați să monitorizeze ritmurile și proporțiile evoluției istorice.

Istoria, însă, nu ne întrebă: ea doar înregistrează. În acest moment, **brandul nostru de țară este interculturalitatea**, iar experiența Timișoarei este un model reușit din care Europa ar putea avea ceva de învățat, cu o *singură condiție: să încerce mai întâi să înțeleagă și apoi să evalueze; în nici un caz să nu mai eticheteze, cum face acum.*

Paneuropenismul este un obiectiv strategic indiscutabil și pentru România; în discuție mai rămân doar mijloacele de implicare, logistica normativă și calitatea resurselor umane capabile de sinergie la scară continentală. A te cunoaște bine și a te prezenta lumii așa cum ești, nu este o dovadă de narcisism și nici de naționalism; este o formă de responsabilitate asumată, individual și comunitar.

A fi *eurofil*, aici și acum, presupune deci *a ști să ne proiectăm toate valorile noastre în circuitul mondial de valori,*

plecând de la procentul de europenism pe care ni-l conferă originalitatea mentalului nostru colectiv.

Valorile nu au frontiere, iar frontierele nu vor mai avea valori geografice de apărat în viitoarea Europă unită; se scotează ceva similar și la nivel global, prin efectele cumulate ale procesului, aflat în desfășurare, al globalizării/mondializării. Și dacă globalizarea se va dovedi „sens ireversibil” al societății umane, între condiția de *cetățean al lumii și cetățean al unui stat anume*, cetățenia europeană nu poate fi evitată pentru noi, românii, pentru că noi aparținem, geopolitic, Europei; nu mai este nevoie de „inițiere” pentru acceptarea noului, posibil, europocentrism care se profilează în aria policentrismului mondial.

Metisajul dintre noul europocentrism, americanocentrism, niponocentrism și sinocentrism ar putea avea ceva de învățat (la altă scară, desigur) din metisajul reușit al interculturalității Banatului.

Viitorul este o problemă mult prea importantă, pentru noi toți, pentru a-l lăsa pradă incertitudinilor prezentului, sau, și mai rău, a-l considera o sarcină arondată unui grup restrâns de persoane care ar avea o ipotetică legitimitate să îl „negocieze”!

MIC DICȚIONAR EXPLICATIV

Motto:

Nu așteptați nimic de la secolul XXI.

El este cel care așteaptă totul de la voi!

(Gabriel Garcia Marquez)

Societatea contemporană: concept sintetic, folosit, de obicei prin corelație cu diverși parametri economici sau tehnologici, pentru a defini ansamblul comunităților ethico-sociale la nivel planetar. Ca intensiune, acest concept acoperă, în fapt, **o realitate în curs care se constituie prin integrarea funcțională a alternativelor, complementarităților și diversităților producătoare de etos și de comportamente manageriale**²⁶. La nivelul practicii sociale și decizionale există un relativ consens pentru faptul că societatea contemporană

²⁶ Aici folosim termenul de management în sens etimologic (*to manage = a se descurca, a găsi soluții*): managementul definește totalitatea metodelor, tehnicilor, procedurilor și instrumentelor de raportare rezolutivă la probleme pe coordonatele unor secvențe procedurale care include: 1) definirea problemelor, 2) identificarea naturii acestor problem 3) explorarea ariei de manifestare a problemelor 4) redactarea de soluții alternative 5) stabilirea priorităților de viitor 6) formularea diagnosticului social pentru fundamentarea viitoarei decizii.

nu mai poate fi abordată prin prisma unui referențial unic, și ca unitate într-o diversitate nu numai foarte complexă, ci și foarte dinamică. Din această cauză, științele sociale fiind o imagine epistemică a unei realități proteice, și ele se află într-o permanentă reconstrucție de paradigmă²⁷, ceea ce face din schimbările, periodice, de paradigmă, o normalitate, nu un moment de criză, sau de impas epistemologic.

Mental colectiv: totalitatea modelelor culturale, cumulate la scara istorică a unei comunități, care conferă profil identitar comunității respective.

Tehnograma: sinteza tuturor efectelor agregate ale modelelor culturale pe o secvența temporală concret determinată a devenirii spațiului social global. Exemplu: *civilizația tradițională și cultura tradițională este prima tehnogramă* a evoluției societății caracterizată prin tehnologie²⁸ artizanală. *Civilizația tehnologică este cea mai recentă tehnogramă* generată de tehnologia informațională și de ipostaza virtuală a spațiului social.

²⁷ Termenul de paradigmă îl folosim cu sensul de model explicativ

²⁸ Tehne (gr) = a face, a produce după model.

Cultura: complementaritatea dintre cinci componente fundamentale definitorii pentru profilul identitar al indivizilor și al comunităților, după cum urmează:

a) *Scrierea* – totalitatea semnelor și sintaxa (regulile) care fac posibilă transmiterea grafică a unui conținut;

b) *Literatura* – reconstrucția, prin transfigurare artistică, a realității în registru simbolic (beletristica), sau descrierea detaliată a unei regiuni ontologice (literatura documentară);

c) *Științele*—explicații articulate tematic, într-un limbaj specific și cu metode elaborate de investigație, a cauzelor care stau la baza diversității fenomenale a spațiului fizic, social și noetic avansând modele explicativ-comprehensive; fiecare corpus de științe, care oferă o imagine articulată despre lume și viață pe o perioadă de timp, definește o „paradigmă”, adică stadiul științific al tehnogramei respective.

d) *Artele* – propun alternative simbolice ale realității în raport cu care individul, prin catharsis, își poate inova în permanență raporturile cu sine, cu comunitatea, cu lumea;

e) *Tehnologia* – producția în sens larg, prin obiectivarea valorilor științei și artelor (design) în noi modele

de comportament colectiv, de la creațiile materiale până la creațiile manageriale, care pot fi diseminate și preluate de terți pe scară largă. În această accepțiune, tehnologia contribuie și la diversificarea resurselor asociative ale spațiului social și la cucerirea, pentru om, a spațiului social virtual, prin inovarea formelor de asociere, sau de gestionare performantă a acestor asocieri. Creația decizională este componentă a acestei accepțiuni a tehnologiei, în sensul larg al termenului;

Cultura constituie fondul socializant pentru fiecare comunitate: nu există societate civilizată fără un fundament cultural propriu, respectiv fără un set de valori care să se transfere de la o generație la alta, dar cu dreptul fiecărei generații de a-și inserta, inovativ, propriile valori create pe parcursul experimentelor de conviețuire a tuturor grupurilor sociale (aferele generației respective), diferite etnic, confesional și chiar lingvistic. Similar cu economia, în cadrul careia investiția financiară produce plus valoare și dezvoltare, și în cultură, fondul socializant constituie investiția care produce plus valoarea spirituală ca bază pentru creșterea calității vieții și pentru evoluția nivelului de civilizație. Pe aceste coordonate, se înțelege din ce cauză societățile

dezvoltate economic, sunt și societăți cu mari culturi naționale proiectate în universalitatea valorilor spirituale: aceste societăți au identificat dintotdeauna în cultură o sursă de dezvoltare, sistemul de educație fiind trecut la investiții, spre deosebire de experimentul social al socialismului de tip bolșevic în care învățământul și cultura au fost considerate, cronic, „neproductive „ ! . Investiția culturală nediscriminatorie s-a dovedit „rețeta de succes” pentru țările dezvoltate și singura perspectivă de ieșire din subdezvoltare a comunităților etnico-sociale aflate la periferia civilizației... În cel mai imediat prezent, transformarea cercetării științifice într-o sursă strategică de dezvoltare, a creat adevărate „miracole” pentru țări ca Japonia, Coreea de Sud, sau China, ca să luăm câteva exemple din același areal geopolitic și un mental colectiv foarte apropiat, care au transformat aceste țări în actori cu pondere mondială în evoluția societății contemporane în numai câteva decenii de investiții în educație, cercetarea științifică, sănătate, adică în principalele componente care pot educa, forma și performa resursele umane din comunitățile respective.

Cultura nu se reduce la cantitatea de informație, ci include și reflexia personală asupra acestei informații.

Cultura națională este un concept care a apărut în contextul formării națiunilor ca un important instrument pentru afirmarea statelor naționale. În contextul postmodernismului, conceptul a-nregistrat o rapidă eroziune semantică și este invocat, în prezent, îndeosebi, în dezbaterile referitoare la capitolul centrat pe periodizarea istoriei conceptuale a dinamicii spiritualității societății umane. Globalizarea-mondializarea, plasează conceptul de cultură națională la periferia abordărilor din cauza conotațiilor etnocentrice. Totuși, mulți cercetători, când definesc specificul profilului identitar al unei comunități, se raportează constant la specificul "național" al culturii unui popor. Originalitatea scrierii, literaturii, științelor, artelor și tehnologiei unei comunități anume, intră în intensiunea conceptului de cultură națională. Cultura este totdeauna națională datorită parametrului lingvistic și etnic, iar specificul său național îi conferă profil identitar.

Cultura dominantă: își are originea în abordările de antropologie culturală și acoperă toate componentele modelelor culturale proprii populației majoritare; epitetul „dominantă” nu implică aspectele legate de puterea politică (deși s-a operat și astfel de nuanțe), ci de fundamentele

axiologice care legitimează o comunitate într-un context geopolitic dat.

Subcultura: cuprinde modelele culturale ale segmentelor de opinie diferite de modelele culturale care legitimează profilul identitar al populației majoritare, de exemplu subcultura tinerilor dansatori, a tinerilor sportivi, s.a.m.d. Literatura de specialitate o mai definește și ca ”grup social în interiorul culturii naționale, care se distinge prin modele culturale și credințe diferite față de valorile dominante, chiar dacă le exprimă și pe acestea, dar în altă manieră”, ca de exemplu: muzica *folk*, din anii 70 din România, sau *Beat Generation* din Anglia anilor 60 ai secolului al XX-lea.

Contracultura cuprinde toate modelele culturale afirmate prin disidență față de cultura dominantă și față de subculturile din aria unei comunități; contracultura plasează comportamentele aferente în aria anomiei, cu potențial de evoluție către devianță, delincvență și chiar infracționalitate. Un exemplu îl constituie *mișcarea hippy*, sau lansarea modei blugilor de către tinerii americani ca formă de protest față de războiul dus SUA în Vietnam, în secolul al XX-lea. Dincolo de nuanțe de ordin etnic sau confesional, contracultura se recunoaște prin aspectul polemic al valorilor pe care le afirmă

față de cultura dominantă, acest conținut polemic putând să fie valorificat în arile societăților pluraliste ca resursă de schimbare și de optimizare normativă a fondului socializant.

Revoluția culturală – sintagmă care circulă, în prezent, cu conotații peiorative datorită asocierii termenului cu experimentul chinez din perioada anilor 60 și 70 ai secolului al XX-lea și definește secvența de așa-zis fundamentalism comunist prin care s-a încercat standardizarea modelelor culturale pe întregul cuprins al Chinei, aflate sub autoritatea politică a Partidului Comunist Chinez. După anii 80 ai aceluiași secol, experimentul a încetat sub aceeași autoritate comunistă care a trecut la reformarea structurală a societății chineze în conformitate cu politica de "deschidere" promovată de Deng Xiaoping. Sintagma este, în continuare, controversată și din cauza menținerii unei semantizări fuzzy a conceptului de revoluție. Astfel, în tratatele mai vechi, să le zicem tradiționale, prin revoluție se înțelegea orice schimbare de regim politic, dar o astfel de semantizare s-a dovedit lacunară, prin aruncarea în derizoriu a acestei categorii din sistemul conceptual al politologiei, îndeosebi ca urmare a aporiei hermeneutice legate de diverse "primăveri" în numele cărora s-au schimbat guverne în lumea arabă, s-au au fost doborâte

de la putere guverne de "democrație populară" din multe țări "frățești" aflate în proximitatea fostei URSS. Din perspectivă sociologică, revoluția este o discontinuitate istorică radicală prin care se începe un proces complex de reconstrucție a spațiului social de către instituții fundamentale noi, atât pentru comunitatea în speță, cât și pentru evoluția istorică a societății umane. Prin urmare, poate fi considerată revoluție numai acea schimbare de regim politic prin care se continuă schimbarea structurală a spațiului social cu promovarea unor instituții fundamentale noi, originale, la scara istoriei umane. Cucerirea puterii nu este un scop, ci numai o secvență prin care noile autorități demarează un proces de construcție și afirmare în intervalul de autoritate al lideranței a unei paradigme manageriale originale, adică eminamente noi, la scară istorică. Conceptul nu mai este operativ în analizele dinamicii culturii contemporane și datorită conotațiilor ideologice, dar și datorită entropiei semantice pe care o conține.

Cultura de masă : un concept care a fost lansat în discursul public ca urmare a afirmării noilor tehnologii de comunicare: radioul, televiziunea, sateliții de comunicație. În prezent circulă cu accepțiunea de diseminare în marele public a valorilor culturale, ca semn al democratizării accesului

”maselor” la valorile de patrimoniu al umanității, inclusiv prin popularizarea a ceea ce în trecut era rezervat numai ”elitelor”. Apariția internetului a determinat renunțarea la sintagma ”cultură de masă”, deoarece nimeni nu mai poate opera o diferență între cultura maselor și cea a elitelor, accesul direct chiar la cele mai selecte biblioteci și baze de date din întreaga lume, fiind un drept elementar al fiecărui om, fără deosebire de categoria socială/stratul social din care face parte. Controversele conform cărora internetul poate fi acceptat doar ca bază de informații, dar nu și ca sursă de cultură, depășesc obiectivele lucrării noastre; în consecință, ne considerăm absolviți de obligația de a ne poziționa în această chestiune.

Cultura organizațională definește ansamblul activităților sociale prin care indivizii utilizează structurile organizaționale, pentru a raționaliza spațiul social a cărui entropie crește prin amplificarea diviziunii muncii; cuprinde *totalitatea solicitărilor integrative care conferă identitate funcțională unei structuri*. Cercetările de sociologie organizațională au reliefat faptul că toate culturile organizaționale sunt niște „imagini” mai clar sau mai difuz definite, centrate pe construcții comune ale realității

organizaționale în jurul unor valori fondatoare, mituri, ritualuri, credințe, experiențe manageriale, sau capacități de dialog și de abilități prospective în ceea ce privește potențialul de dezvoltare interculturală a diferitelor structuri organizaționale.

Cultura organizațională este definită, în toate tratatele de profil, prin segregare epistemică față de cultura națională, chiar dacă cea națională influențează, incontestabil, valorile și normele care articulează activitățile din toate organizațiile. *Cultura națională face diferența dintre organizații și instituții similare, din țări diferite, în timp ce cultura organizațională diferențiază organizațiile între ele, făcând abstracție de țările sau regiunile din care provin organizațiile respective.* Deoarece toate culturile se manifestă de la superficial până la profunzime prin simboluri, ritualuri, credințe și valori, culturile organizaționale diferă în principal în funcție de nivelul de simboluri, ritualuri și credințe fondatoare, denumite generic cu termenul de "practici". Culturile naționale fac obiectul de studiu al antropologiei, în timp ce culturile organizaționale țin de specificul abordărilor sociologice.

În prezent, "practicile culturale" au devenit rubrici permanente în bugetele tuturor instituțiilor de cultură, prin corelație cu industriile culturale, industriile muzicale, etc.

Industriile culturale, deși controversate terminologic, sunt frecvent incluse în documentele curente de management cultural, prin raportare la ansamblul logisticii culturale care cuprinde acele *mijloace de producere, multiplicare și comercializare a valorilor de cultură*, de la opere de artă, până la suporturile magnetice ale operelor muzicale de toate genurile și pentru toate vârstele.

Interculturalitatea: concept care definește recunoașterea diferențelor dintre grupurile minoritare și grupurile majoritare, coexistente în aria aceleeași comunități, și generează un management al problemelor sociale focalizat pe gestionarea nediscriminatorie a accesului la resursele comunitare precum și la drepturi depline de asumare a pozițiilor de putere existente la nivel local, zonal și național fără restricții, dar și fără opțiuni partizane. *Interculturalitatea s-a dovedit a fi o sursa de coeziune socială și o modalitate de cultivare a sinergiilor comunitare.* Experiența coexistenței grupurilor etnice diferite a demonstrat că numai

interculturalitatea a putut asigura integrarea, respectiv modele de relaționare mutual acceptabile dincolo de diferențele etnice, lingvistice, sau confesionale.

Multiculturalitatea: definește acea secvență a fenomenologiei spațiului social prin care indivizii și grupurile caracterizate prin diferențe culturale, lingvistice și confesionale își centrează orizonturile de așteptare pe **conservarea diferențelor până la autoizolare**, sau chiar bantustanizare, sau autoghettoizare. Practica îndelungată a multiculturalismului a reliefat apariția și amplificarea unor tendințe de autonomizare pe criterii etnice sau religioase, care au dezvoltat dealungul timpului mișcări separatiste cu pusee, temporare, de fundamentalism. Enclavierea este ipostaza practică a multiculturalismului militant.

În prezent, multiplicarea revendicrilor din interiorul comunităților bazate pe principiile multiculturalității, a demonstrat epuizarea potențialului praxeologic și explicativ al multiculturalismului chiar și în țările care pledau entuziast, în secolul trecut, pentru asumarea multiculturalismului ca proiect pilot pentru anticiparea efectelor, posibile la nivel planetar, ale procesului de globalizare. Conservarea diferențelor, amorsează tensiuni interindividuale și

intercomunitare care pot genera chiar diverse forme de destatalizare sau dezmembrare teritorială.

Bovarismul instituțional – definește copierea mecanică de către o comunitate a unor modele culturale sau manageriale care-i sunt structural diferite și greu compatibile ca mental colectiv. Specific fazelor de tranziție fie la un nou regim politic de funcționare a unei comunității, fie la un alt model cultural prin imitarea servilă a unor componente ale acestuia, care nu se pot greșa pe un mental colectiv fundamental diferit, *bovarismul include toate modalitățile de simulare a identității individuale, (sau a profilului identitar al unei comunități) și se manifestă prin aspirația de identificare a comportamentelor reale cu modele de viață complet inaccesibile.* În plan psihologic, bovarismul semnifică orice orientare necorespunzătoare a personalității, obiectivată într-un mod greșit de funcționare a individualității. Un exemplu este Doamna Bovary, personajul lui Gustave Flaubert: "Doamna Bovary se refugiază într-o lume fictivă, în care dobândește strălucirea nobleței: alesul inimii devine personaj excepțional, ea însăși se vede înzestrată cu calități deosebite. Această transformare o echilibra, dar echilibrul s-a dovedit precar. La primul șoc, visul se destramă și demiurgul

acestei lumi fermecătoare se sinucide. Flaubert crează o eroină nemuritoare, aruncând totodată un avertisment iubitorilor de iluzii ”²⁹ . În mod frecvent, bovarismul se instalează în setul de atitudini față de viață, în situațiile în care se conturează imposibilitatea individului de a o schimba, de a se reseta . Evadarea din real are ca efect construirea unui proiect existențial iluzoriu: individul părăsește stereotipiile propriului model cultural pentru a urma exigențele unui model cultural diferit, în care obstacolele sunt greu de evitat; uneori pot fi insurmontabile.

Din perspectiva psihologiei sociale, bovarismul se instalează la nivelul învățării sociale. Învățarea socială contribuie la ” dezvoltarea extensivă” a personalității, dezvoltarea intensivă fiind un rezultat al asimilării novatoare a mai multor experiențe sociale pe baza unui repertoriu de comportamente specifice fiecărui individ socializat. Deficitul de socializare, care conservă asimetrii de așteptare la nivel comunitar, favorizează formarea unor atitudini care-l raportează malformant pe om la structurile sociale față de care cultivă așteptări nerealiste. Sociogenetic, atitudinile sunt

²⁹ Vasile Pavelcu : *Culmi și abisuri ale personalității*, Editura Enciclopedică Română, 1961, București, 9. 141

relații sociale interiorizate cu o accentuată coloratură subiectivă. În consecință, omul este modelat de relațiile sociale, de raporturile sociale pe care le personifică, interiorizând particularitățile acestora. *Procesul de formare a atitudinilor se finalizează, de obicei, cu cristalizarea unor modele culturale proprii.* Definite ca proiecții comportamentale, aceste modele culturale sunt strâns legate de modelele dezvoltării social-economice și, din această cauză, orice schimbare a sistemului economic și social provoacă o schimbare a modelelor culturale. Acest parametru explică faptul că grupurile de migranți se asociază, cu precădere, cu indivizii de aceeași etnie care trăiesc de mai multe generații în noua comunitate "de primire,, contribuind, în realitate, nu la integrarea tuturor în aria noilor modele culturale legitime comunitar, ci la conservarea propriilor modele culturale, cu un rezultat inevitabil: autoghetizarea, ca nucleu pentru viitoarea minoritate. Pe aceste coordonate, noua minoritate formată exclusiv din emigranți, își incubează comportamente defensive în raport cu populația majoritară, iar cu timpul devine din ce în ce mai revendicativă . Următoarea secvență, aceea în care trece în ofensivă: prin radicalizare, luptă pentru impunerea propriilor valori, generând ceea ce este cunoscut sub numele

de „fundamentalism” (ca de exemplu: radicalismul islamic din Iran, sau talibanismul din Afganistan). Prin socializare în acest mediu de fundamentalism axiologic și comportamental (de factură confesional-islamică), noile generații din grupurile „multiculturale” ale emigranților amorsează bombe sociale cu explozie întârziată care pot pune în pericol nu numai stabilitatea comunităților, ci chiar și destatalizarea (Exemplu: experimentul „califatului arab” !). Indiferent sub ce nume ar fi perceput, fundamentalismul reprezintă forma extremă de refuz chiar și al multiculturalismului . **Soluția este una singură: renunțarea la multiculturalism care s-a dovedit lipsit complet de virtuți integratoare la nivel comunitar**, deoarece la nivelul comunității neintrarea în rezonanță cu dinamica valorilor ofertei educative și manageriale specifice comunității de primire, generează un tip aparte de bovarism în expectații și reacții publice parțial adecvate, sau chiar complet nerealiste.

In concluzie: *multiculturalismul s-a dovedit un experiment social care a eșuat la scară istorică*. În prezent este o pagină de istorie așa cum este și fascismul, național socialismul, sau socialismul de tip bolșevic. Se impune un moment de luciditate pentru a evita ispitele oricărei nostalgii, în scopul generării unui curent de opinie centrat pe explorarea

soluțiilor alternative, proiectate pe metode care pot produce coeziune socială și pot reduce asimetriile multiseclar structurate la nivel intercontinental.

Socializarea: definește procesul de asumare, prin interiorizare (internalizare) de către individ a modelelor culturale în care se naște, se educă și se formează ca actor social. Este vorba de un proces care începe în mediul familiei, se continuă cu mediul educogen în care trăiește, și se centrează pe asimilarea valorilor comunității în care se dezvoltă ca adult și ca profesionist al unei nișe profesionale pentru a cărei formare a optat. A se socializa, presupune, pentru fiecare individ, efortul de a se alege pe sine însuși din valorile vremii sale, a deveni om al vremii sale; în caz contrar, individul manifestă comportamente deviate, care pot merge până la delincvență sau infracționalitate, ca urmare a eșuării sale în aria unor subculturi sau chiar a unor contraculturi care se dezvoltă, latent sau marginal, la periferiile axiologice ale culturii dominante. Când individul se asociază imperativelor unei contraculturi, personalitatea sa evoluează către comportamente antisociale care pot ajunge chiar sub incidență penală.

Printr-o mediatizare superficială a conceptului sociologic de socializare și din dorința de a inova cu orice preț limbajul colocvial, a-nceput să circule, profund parazită, verbul „a socializa” cu sensul de a sta la un flirt, de a discuta pe diverse teme... Atragem atenția că acest mod de a aduce în discuție socializarea ca discuție în pauzele de cafea, sau în alte situații asemănătoare, nu numai că nu-l onorează pe cel care-l folosește cu astfel de încărcătură semantică, ci îl și descalifică total, expunându-l ridicolului. Socializarea nu are nici o legătură cu flirtul, sau cu bavardajul (flecarea) celor care pretind că se exprimă „mai pe radical” (!) spunând că „socializează”.

Cu sensul său corect, sociologic, socializarea poate acoperi și secvența de adaptare și de integrare a migranților care optează să se stabilească în alte comunități, cu condiția să respecte valorile și modelele culturale din comunitățile respective. Înțelegerea, adaptarea, asumarea și interiorizarea modelelor culturale ale comunităților de primire sunt secvențe compatibile cu aria semantică a conceptului de socializare. Paradigma interculturală a integrării migranților presupune, pe plan praxeologic, evitarea stabilirii acestora pe arii compacte în comunitățile de primire; dintre toți migranții, cei

care vor primi dreptul de rezidență se recomandă să fie dispersați printre populația majoritară.

Globalizarea culturală: *sintagma* lansată în dezbaterile de profil de către un anumit segment de opinie, din rândul contestatarilor procesului de inovare a modalităților contemporane de internaționalizare a istoriei, este, mai degrabă punctul de plecare al unor controverse centrate pe înțelegerea mai profundă a semnificațiilor gesticulațiilor etnocentrice, venite nu numai din lumea arabă. Sursa controverselor se bazează pe exemple din perioada colonizărilor, timp în care, chiar dacă limba engleză și franceză (de exemplu) s-au impus prin forța "misionarilor", înarmați cu armanent modern, sau doar cu precepte religioase, specificul etnic al ariilor colonizate nu a putut fi lichidat, iar indivizii depersonalizați; similar, unele comunități musulmane de astăzi manifestă cea mai radicală rezistență față de mesianismul american al „drepturilor omului”, cât și față de asumarea modelelor culturale de tip occidental, deși acceptă, selectiv, multe din valorile europene. Realitatea este că, dacă se plasează în derizoriu aceste aspecte de ordin cultural, pe motiv că ar fi parametri de ordin secund în raport cu aspectele de ordin economic și tehnologic aflate în avanposturile

globalizării, problema nu devine rezolvată, ci doar amânată, dar cu riscuri viitoare imposibil de estimat în cel mai imediat prezent. Studiile de sociologie a culturii și de antropologie au relevat faptul că nu închiderile etnocentrice pot fi o soluție, dar nici intruziunile abuzive în mentalități multimilenar constituite (oricât de numeroase, sau mai puțin numeroase ar fi acestea) nu se pot afirma ca șanse de reușită: calea dialogului intercultural încă n-a fost urmată . Recursul la această cale poate fi o a treia, posibilă, cale de experimentat.

BIBLIOGRAFIE

A. Documente de la Consiliul Europei, în ordine cronologică:

Porcher L.: *L'éducation des enfants des migrants: une pédagogie interculturelle de terrain*, Seminar pentru cadrele Didactice, organizat de Consiliul Europei, Donaueschingen, 24-28 septembrie, 1979, DECS/Egt (79) 37-F

Tames. R.: *L'éducation à la compréhension internationale. Initiation à une culture non européenne: le cas du Japon*, seminarul european nr. XI al cadrelor didactice, organizat de Consiliul Europei, Donaueschingen, 18-23 mai, 1981, DECS/EGT (81) 47.

Porcher L.: *L'éducation des enfants des travailleurs migrants en Europe: l'interculturalisme et la formation des enseignants*, CDCC, 1981

Rey M.: *La formation interculturelle des enseignants, Rapportul stagiului de la Lisabona*, 21-24 septembrie, DECS/EGT, (81) 11.;(82) 6; (84) 84

Liegeois. Jean Pierre: *La formation des enseignants des enfants tsiganes.* Raport al celui de al XX-lea seminar al Consiliului Europei organizat la Donaueschingen, 20-25 iulie, 1983, DECS/EGT (83) 63.

Dabene L.: *L'éducation interculturelle comme modèle éducatif pour les situations sociales dont font partie les minorités culturelles,* seminar atelier, Madrid, 1-4 martie, 1983, Proiectul nr. 7 al CCDCC, DECS/EGT (83) 38

Rey M.: *La culture immigrée dans une société en mutation. L'Europe multiculturelle en l'an 2000,* colocviu Strasbourg, 18-20 ianuarie, 1983, Proiectul nr.7 al CDCC DECS/EGT (83) 10.

Recomandarea Consiliului Europei nr. R (84) 18 pe tema „Formarea cadrelor didactice în vederea unei educații pentru înțelegerea interculturală, în special în contextul marcat de fenomenul de migrație”, adoptată la 25 septembrie, 1984.

Leurin M.: *Questionner l'intercultural,* seminar Bruxelles, 21-22 septembrie, 1984, Proiectul nr. 7 al CDCC, DECS/Egt,(85) 34

Perotti A.: *La lutte contre l'intolérance et xénophobie et l'action pour une société interculturelle dans les activités,* Conseil de la coopération culturelle du Conseil de l'Europe,

1969-1983, Proiectul nr. 7 al CDCC Educație și cultură, Strasbourg, 1985

Rey M.: *Former les enseignants à l'éducation interculturelle*, lucrările CDCC Educație și cultură, Strasbourg, 1986

Migranții și mijloacele de comunicare în masă: din muncitori invitați – minorități lingvistice și culturale, colocviu, Cologne, 2-4 Decembrie, 1986, Proiectul nr. 7 al CDCC, DECS/EGT (87) 2

Olmos A.: *Interculturalité et éducation*, Madrid, 12-13 mai, 1987, Proiectul nr. 7 al CDCC, DECS/EGT (87) 26

Hopkin J.: *L'interdépendance et la solidarité Nord/Sud. Approche de l'Amérique du Sud*, Seminar european al cadrelor didactice. Finlanda, 8-12 august, 1988

Berque J.: *De nouveaux minoritaires dans la cité européenne*, Conferință pluridisciplinară pe tema aspectelor educative și culturale ale relațiilor intercomunitare, Strasbourg, 5-7 decembrie 1989, Strasbourg, 1991

Liegeois J.P.: *Vers une éducation interculturelle: la formation des enseignants ayant des élèves tsiganes*, Seminar european al cadrelor didactice, Benidorm, Spania, 9-23 iunie 1989, DECS/EGT (89) 31

Geremek B.: *L'apprentissage interculturel au service des droits de l'homme*, Seminar. Klagenfurt, Austria, 28-30 octombrie, 1999

Rowles D.: *Comment former aux liens et échanges scolaires par une approche interculturelle*, Raportul seminarului de la Colle Val d'Elsa, Italia, 13-16 iulie 1992, DECS/SE/Sec. (92)

De Puig L. M.: *La contribution de la civilisation islamique à la culture européenne*, Raportul Comisiei pentru cultură și civilizație. Adunarea parlamentară, Strasbourg, 1992

Europa între 1990-2000: Multicultura în cetate. Integrarea imigraților, Conferința permanentă a puterilor locale și regionale din Europa, Studii și lucrări, nr. 25, anul 1992

Carta Europeană a limbilor regionale sau minoritare, Strasbourg, 5, Decembrie 1992

B. Literatură de specialitate din științele sociale din România

Ana Ivasiuc, Maria Koreck,Roberta Kovari: *Educația interculturală: de la teorie la practică*, Proiect coordonat de Agenția "Împreună", București, noiembrie 2000

Aurel C. Popovici: *Stat și Națiune. Statele Unite ale Austriei Mari*, traducere din limba germană de Petre Pandrea, Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1939

Botescu George Mircea: *Prezența musulmanilor în Europa. O perspectivă antropologico-sociologică*, Comunicare științifică, 2004

Buzărnescu Ștefan (coordonator proiect): *Un model de interculturalitate activă: Banatul românesc*, Editura de Vest, Timișoara, 2004

Buzărnescu Ștefan: *Sociologia opiniei publice*, Editura de Vest, Timișoara, 2003

Buzărnescu Ștefan: *Introducere în Sociologia organizațională și a conducerii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995

Buzărnescu Ștefan: *Sociologia civilizației tehnologice*, Editura Polirom, Iași, 1999

Buzărnescu Ștefan: *Bovarismul instituțional și reforma românească*, Editura Augusta, Timișoara, 1998

Constantin Noica: *Modelul cultural european*, Editura Humanitas, București, 1991

Constantin – Ioan Mladin, Aida Todî, Paraschiva Boboc: *Bulgarian Painting on Multicultural Background. Bulgarians from Banat*, Velico Târnovo, 2010

Marin William: *Unirea din 1918 și poziția șvabilor bănățeni*, Editura Facla, 1982

Nemoianu P.: *Sârbii și Banatul*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1930

Neuman Victor: *Identități multiple în Europa regiunilor. Interculturalitatea Banatului*, Editura Hestia, Timișoara, 1997

Nicoară Toader: *Istoria și tradițiile minorităților din România*, Editura, Politehnica Press, București, 2001

Gabriel Andreescu: *Interculturalitate. Cercetări și perspective românești*, Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2002

Groșorean Cornel: *Istoricul colonizărilor germane în secolul al XVIII-lea*, în Revista Institutului social Banat-Crișana, Timișoara (colecția).

Ionel Bușe: *Plurilingvism și interculturalitate*, Revista Utopia, nr.2, Gorj, 2002

Manuela Nevoci: *Multilingvism și limbi minoritare în România*, Editura Qual Media, Cluj-Napoca, 2009

Marius Sala: *Limbi în contact*, București, Editura Enciclopedică, 1997

Nadolu Bogdan: *Sociologia comunicațiilor de masă*, Tipografia Universității de Vest, Timișoara, 2001

Otovescu Dumitru: *Tratat de Sociologie generală*, Editura Beladi, Craiova, 2010

Otovescu Adrian (coordonator): **Sociologia comunicării. Perspective teoretice și cercetări de teren**, Editura Presa universitară, București, 2012

Pribac Sorin, Ștefan Buzărnescu: *Sursele istorico-antropologice ale interculturalității populației din Banat*, în *Interculturalitate: cercetări și perspective*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2002

Simu T .: *Colonizările șvabilor în Banat*, Timișoara, 1924

Salat Levente: *Multiculturalismul liberal*, Editura Polirom, Iași, 2001

Smarandu Nicolae: *Multilingvism și limbi minoritare în România*, Editura Qual Media, Cluj Napoca, 2009

Ursa Ciorâcă Lăcrămioara: *Interculturalitatea Banatului – parte componentă a patrimoniului cultural românesc și sursa de coeziune socială*, Teză de doctorat, Timișoara, 2011

Vasile Miftode: *Integrare europeană și interculturalitate: dezvoltarea comunităților etnoculturale*, Editura Lumen, Iași, 2008

Victor Neumann: *Tentația lui Homo Europeanus. Geneza ideilor moderne în Europa Centrală și de Sud-Est*, Ediția a II-a, Editura All, București, 1997

Victor Neumann: *Neam, popor sau națiune. Despre identitățile politice europene*, Editura Curtea Veche, București, 2003

Victor Neumann: *Identités Multiples dans l'Europe des régions. L'interculturalité du Banat*, Editura Hestia, Timișoara, 1997,

Zelinka Elisabeta: *Timișoara între paradigmă și parabolă*, Timișoara, Editura Excelsior, 2003

C. Studii din literatura internațională

Akkari Abdel-jail: *Le multiculturalism critique*, in Giordano Christian et Parey Jean Luc: *Multiculturalismus und culturalismus*, Ein Symposium, Fribourg Universitatsverlag Fribourg Schweiz, 2002.

Anne Cheng (direction): *La pensee en China aujourd'hui*, Galimard, Paris, 2002

Banks James: *An introduction to Multicultural Education*, 4th edition, 208, Pearson, Allyn-BB.

Bibo Istvan: *Misere des petits Etats d'Europe d'Est*, Ed. Albin Michel, 1993

Bissoondath Neil: *Selling Illusions: The Mith of Multiculturalism*, Toronto, Penguin, 2002

Bhikhn C. Porekh: *Rethinking Multiculturalism. Cultural Diversity and Political Theory*, Harvard University Press, 2002

Brian Barry: *Cultura and Equqlity. An Equalitarian Critique of Multiculturalism*, Harvard University Press, 2002

Boening Astrid B.: *Euro-Islam. A constructivist Idea or a Concept of the English Schools*, EUMA, 2007

Byam Michael: *Societes multiculturales et individus pluriculturels: le projet de l'education interculturelle*, Division des politiques, Strasbourg, 2002

Byam Michael (coord): *La competence interculturelle*, Division des Politiques linguistiques, Strasbourg, 2003.

Charles Taylor et alii: *Multiculturalism . Examining the politics of Recognition*, Edites and introduces by Amy Gutmann, Princeton University Press, 1994

Daniel Pipes: *Immigration. Muslims in Europe*, <http://www.danielpipes.org//list.edit.php>

Dubet F.: *La Declin de l'institution*, Paris, Le Seuil, 2002

Edvard Burnett Taylor: *Primitive Culture*, 1871, vol . I

Ernest Renan: *Ou'est ce qu'une Nation ? et autres ecrits politiques*, Imprimerie Nationale Editions, 1996

Ernesto Cervantes: *From Melting – pot to witch's cauldron: how multiculturalism failed America*, Gouvernment Institut, 2010

Karpik L.: *L Economie des singularites*, Paris, Gallimard, 2007

Gerard Noiriel: *The Franch melting-pot. Immigration, Chitizenship and national Identity*, Forward by Charles Tilly,

Translated by Geoffroy de Lofocarde, **University of Minnesota Press, 1996.**

Gunev Sneja: *Haunted nations . The colonial dimensions of multiculturalism*, London, Routledge, 2004

Hu Angang: *China in 2020. A New Type of Superpower*, Booking Institutions Press, Washington,D.C., 2011

Kymlicka Will: *Multikulturalismus und Demokratie. Uber Minderheiten in Staaten und Nation*, Hamburg, Rotbuch Verlag, 1999

Multiculturalism, Stanford Enciclopedia of Philosophy, 2010

Liu Jie: *Human's Rights: China's Rood*, Beijing, 2014

Nikolas Sarkozy joins David Cameroon and Angela Merkel view that multiculturalism has faild, Daily Mail UK, 11 February, 2001

Paul Gottfried: *Multiculturalism and the politics of Guilt. Toward a secular Theocracy*, University of Missouri Press, 2004.

Raphael Cohen Almagor: *Israeli Democracy and the Right of Its Palestinian Citizens*, Ragon Pratica, vol 45, December, 2015, Sage, 2016

Real Robert Filimon: *Multicultural Dynamics and the Ends of History : Exploring Kant, Hegel, Marx*, University of Ottawa Press, 2008

Sleeter C.& Mc Laren P.: *Origins of multiculturalism*,www. Rethinkingskools.org.

Stefen Castels: *Will Labour Migration lead to Multicultural Society in Korea ?*, Global Human Resources Form, 2007, International Migration Institute

Steinberg, Shirley: *Multi-interculturalism conversation*, 2001, NY, Peter Lang

Stiglitz J: *Un autre monde est possible. Contre le fanatisme du marche*, Paris, Fayard, 2006

Taylor Charles: *Multiculturalism and the Politics of Recognition*, Princeton N.J.,Princeton University Press, 1992

Wayland Shara: *Immigration, Multiculturalism and National Identity* in Canada, University of Toronto, 1997

Will Kymlicka: *Multiculturalism in Asia*,Oxford university Press, 2005

ANEXA I

ZUS (zone urbane sensibile)

De cincizeci de ani, pe scena Europei occidentale are loc un spectacol regizat cu calculată perversitate și urmărit cu un voaierism sinucigaș de o clasă politică atinsă de scleroza sfârșitului. Imigrația musulmană, „Multiculturalismul” și „Corectitudinea Politică” au fost și sunt principalii actori ai unui delirant și masochist *ménage à trois*, ale cărui creații monstruoase sunt *Zonele Interzise (No-Go Zones)*.

În 1968, conservatorul *Enoch Powell*, revoltat de politica dusă de Partidul Laburist de „predare a cetății” valurilor de imigranți veniți din fostele colonii, spunea într-un discurs memorabil: „Este ca și cum ai privi o întreagă națiune lucrând de zor la înălțarea propriului rug funerar.”

Tower Hamlets era în acea vreme numele purtat de unul din cartierele Londrei. Azi, când *Enoch Powell* nu mai este blamat și stigmatizat, ci privit ca un adevărat profet, Tower Hamlets este mult mai cunoscut sub numele de Republica Islamică Tower Hamlets, „republica” fiind una dintre vestitele NO-GO ZONES, pustule maligne ce împânzesc Marea Britanie.

„Zonele interzise” din Europa occidentală sunt trecute în revistă, succint, dar convingător, într-un articol scris de Soeren Kern, apărut în Hudson NY.

„Zonele interzise” nemusulmanilor se răspândesc în Europa

„Ocupație fără tancuri și soldați” de Soeren Kern.³⁰

Islamiștii intensifică crearea zonelor interzise nemusulmanilor în orașele Europei. Cea mai mare parte a acestor „zone interzise” funcționează ca niște micro-state guvernate de Sharia. Autoritățile țărilor gazdă au pierdut, se pare, controlul acestor cartiere unde, în majoritatea cazurilor, serviciile publice – adică poliția, pompierii și serviciul de ambulanță – nu mai au acces.

„Zonele interzise” sunt rezultatul deceniilor de politică multiculturală, care i-a încurajat pe musulmani să creeze societăți paralele și să trăiască într-o autosegregare, mai degrabă decât să se integreze în țările gazdă europene.

În Marea Britanie, de exemplu, gruparea musulmană „*Musulmanii contra cruciadelor*” a lansat o campanie pentru transformarea a 12 orașe englezești – incluzând și ceea ce ei

³⁰ Sursă: *Wikipedia*

numesc Londonistan – în state islamice independente. Aceste așa zise „emirate islamice” funcționează ca niște enclave autonome, supuse Sharia și în afara legilor britanice.

Acest „Proiect al Emiratelor Islamice” enumeră orașele Birmingham, Bradford, Derby, Dewsbury, Leeds, Leicester, Liverpool, Luton, Manchester, Sheffield, cât și Waltham Forest în nord-estul Londrei și Tower Hamlets în est, ca teritorii pe care să fie supuse în întregime legii islamice Sharia.

În cartierul londonez Tower Hamlets (numit și Republica Islamică Tower Hamlets), predicatorii musulmani, porecliți și Talibanii din Tower Hamlets, amenință regulat cu moartea femeile care nu poartă vălul islamic. Străzile învecinate sunt împânzite cu afișe care te avertizează: „Intrați într-o zonă controlată de SHARIA; aici se aplică legea islamică!”. Toate reclamele publicitare care sunt considerate ofensatoare pentru musulmani sunt vandalizate sistematic sau acoperite cu spray negru.

În Luton, în cartierul Bury Park, musulmanii sunt acuzați de a pune în practică o adevărată „epurare etnică”, hărțuindu-i pe ne-musulmani, până când aceștia cedează și se mută în altă parte. În West Midlands, doi predicatori creștini au fost acuzați de „incitare la ură” pentru că distribuiau

evanghelii într-o zonă predominant musulmană din Birmingham. În Leytonstone, la est de Londra, extremistul musulman Abu Izzadin i-a urlat în față fostului ministru M. John Reed: „Cum ai îndrăznit să vii într-o zonă musulmană?”

În **Franța**, sectoare mari din cartierele musulmane sunt considerate ca „Zone Interzise” de poliția franceză. Recent au fost delimitate 751 de „Zones urbaines sensibles”, sau ZUS, cum mai sunt numite printr-un eufemism. O listă completă a acestor ZUS se găsește pe un site oficial al guvernului francez, cu hărți din satelit și o demarcare precisă a străzilor. Se estimează că cinci milioane de musulmani trăiesc în aceste „zone urbane sensibile”, zone în care statul francez nu-și mai exercită controlul!

Imigrații musulmani au preluat controlul unor părți din Franța. La Paris și în alte orașe franceze cu o numeroasă populație musulmană, ca Lyon, Marseille și Toulouse, mii și mii de musulmani închid străzile (oprind astfel activitățile comerciale și traficul pietonal și auto) pentru a-și ține rugăciunea de vineri. Anumite moschei își folosesc stațiile de amplificare pentru a-și difuza predicile și rugăciunile. Acest spectacol săptămânal, numit și „ocupația fără tancuri și soldați”, provoacă derută și mânie în rândul populației. În

ciuda nenumăratelor plângeri, autoritățile locale refuză să intervină deoarece se tem să nu provoace revolte ale musulmanilor.

Bruxelles, capitala Belgiei, este deja în proporție de 20% musulmană. Multe cartiere locuite de musulmani au devenit zone interzise polițiștilor, aceștia fiind frecvent atacați atunci când pătrund în ele. În districtul Kuregem din Bruxelles, care seamănă adesea cu o zonă de război urban, poliția patrulează cartierul în două tanchete blindate: una pentru transportul echipei de polițiști și cea de-a doua pentru escorta celei dintâi. În alt cartier bruxelez, Molenbek, polițiștii au primit ordin de a nu bea cafea sau a mânca sandwich-uri în public în timpul Ramadanului.

În **Germania**, Bernhardt Witthaut, comisar de poliție, a declarat la 1 august ziarului *Der Westen* că imigranții musulmani sunt în curs să impună zone interzise în numeroase orașe germane, cu o viteză alarmantă. Ziaristul l-a întrebat pe B. Witthaut: „Există zone urbane, de exemplu în Ruhr, unde cartiere întregi sunt zone interzise, iar poliția nu mai poate asigura securitatea?” Domnul Witthaut a răspuns: „Toți comisarii de poliție și ministrul de interne vor nega această realitate, dar este evident că noi știm foarte bine unde ne

putem deplasa cu o simplă mașină de poliție și unde este nevoie de un transportor blindat de trupe. Adevărul este că, colegii noștri, nu se mai pot deplasa în echipe de doi, fără a deveni ei înșiși victimele unei crime. Și ceea ce este mai grav: în aceste zone, autorii crimelor nu sunt nici măcar inculpați! Sunt lăsați „de capul lor”. Ar trebui cu adevărat un caz foarte grav, pentru ca noi, polițiștii, să fim auziți. Puterea Statului este total absentă de pe această scenă!”

În **Italia**, musulmanii au preluat controlul Pieței Veneția din Roma pentru rugăciunile de stradă. La Bologna, musulmanii au amenințat în repetate rânduri că aruncă în aer catedrala San Petronio care conține o frescă veche de șase secole inspirată din Infernul lui Dante, ce înfățișează un Mahomed torturat de diavolii Infernului.

În **Olanda**, un tribunal olandez a cerut guvernului să publice o listă incorectă politic, a celor 40 de zone interzise din țară. Cele mai problematice cinci cartiere musulmane sunt la Amsterdam, Rotterdam și Utrecht. Cartierul Kolenkit din Amsterdam este problema numărul unu a țării. În sfârșit, trei districte periculoase sunt Pendrecht, Het Oude Noorden și Bloemhof în Rotterdam. Cartierul Ondiep din Utrecht ocupă poziția a cincea, urmat de Rivierenwijk (Deventer), Spangen

(Rotterdam), Oude Westen (Rotterdam), Heechterp/Schieringen (Leeuwarden) și Noord-Oost (Maastricht).

În **Suedia**, care are cea mai generoasă lege a imigrării din Europa, largi teritorii în sudul orașului Malmo, care are mai mult de 25% musulmani, sunt zone interzise ne-musulmanilor. Pompierii și ambulanțele refuză să intre în cartiere musulmane ca Rosengard, fără o escortă puternică a poliției. Șomajul în rândul bărbaților în Rosengard depășește 80%! Când pompierii au încercat să stingă un incendiu declanșat la moscheea principală din Malmo, au fost atacați cu pietre.

În orașul suedez Göteborg, tinerii musulmani au atacat cu cocteiluri Molotov mașinile poliției. În cartierul Angered, peste 15 mașini ale poliției au fost distruse, tinerii musulmani folosind lasere pentru a-i orbi pe polițiști. În cartierul Backa din Göteborg tinerii au atacat cu pietre mașinile poliției, poliția având dificultăți în a stopa atacurile declanșate contra ambulanțelor și pompierilor în diferite cartiere ale orașului.

Potrivit imamului Adly Abu Hajar din Malmo: „Suedia este cel mai bun stat islamic din lume.”

În loc de încheiere

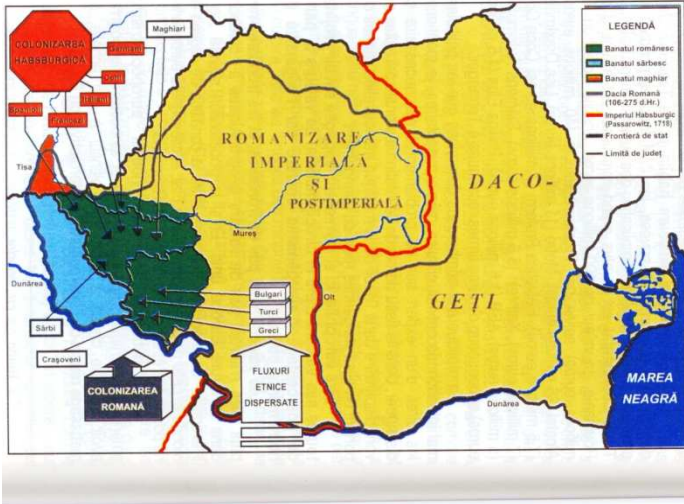
Afirmația imamului din Malmo, afirmație cu care Soeren Kern își încheie articolul, poate părea celor ce nu cunosc realitățile suedeze, exagerată. Că nu este așa, că suedezii – cei de stânga, cel puțin – au „închinat steagul” o dovedesc două declarații ale unor importanți oameni politici. Domnul Jens Orback, Ministru pentru Democrație și Integrare, membru al Partidului Social Democrat Suedez, spunea în 2004: „Trebuie să fim deschiși și toleranți cu Islamul și musulmanii pentru că atunci când vom deveni minoritari, vor fi și ei ca noi.”

De curând, secretara aceleiași PSD, doamna Carin Jämtin, a supralicitat: „Suedia este o societate *multiculturală* și merită să examinăm subiectul integrării Ramadanului în sărbătorile noastre.”

Dacă sunt convins că Ramadanul va deveni, cât de curând, sărbătoare națională suedeză, mi-l pot doar imagina pe Olof Palme – cel ce și-a adus o contribuție decisivă la crearea statului suedez multicultural – privind cu diabolică

mândrie zonele interzise și ascultând încântat vorbele urmașilor. „Mi-am făcut datoria”, îi poate spune el lui Allah!

ANEXA II

*Hărțile au fost redactate de Conf. univ. dr. Sorin Pribac, de la
Universitatea de Vest din Timișoara, România.*

ANEXA III

1. Sumerologul rus A. Kifisim: „Strămoșii rumânilor au exercitat o influență puternică asupra întregii lumi antice, respectiv a vechii Elade, a vechiului Egipt, a Sumerului și chiar a Chinei”.

2. Pitagora (580 î.H – 495 î.H), face zece referiri la valorile superioare ale geților. În „Legea 1143” el spune: „Călătorește la geți nu ca să le dai legi, ci să tragi învățăminte de la ei. La geți toate pământurile sunt fără margini, toate pământurile sunt comune.

3. Homer: „Dintre toate popoarele geții sunt cei mai înțelepți.”

4. Platon (427 – 347 î.H.), elev a lui Socrate și profesor al lui Aristotel, surprinde în dialogul „CARMIDES” o discuție între Socrate și Carmides, în care profesorul îi spune lui Carmides ce l-a învățat un medic trac când a fost la oaste:

„Zalmoxe, regele nostru, care este un zeu, ne spune că după cum nu trebuie a încerca să îngrijim ochii fără să ținem seama de cap, nici capul nu poate fi îngrijit, neținându-se seama de corp. Tot astfel trebuie să-i dăm îngrijire trupului dimpreună cu sufletul, și iată pentru ce medicii greci nu se pricep la cele mai multe boli. Pentru că ei nu cunosc întregul pe care îl au de îngrijit. Dacă acest întreg este bolnav, partea nu poate fi sănătoasă căci, toate lucrurile bune și rele pentru corp și pentru om în întregul său, vinde la suflet și de acolo curg ca dintr-un izvor, ca de la cap la ochi. Trebuie deci, mai ales și în primul rând, să tămăduim izvorul răului pentru ca să se poată bucura de sănătate capul și tot restul trupului. Prietene, sufletul se vindecă prin descântece. Aceste descântece sunt vorbele frumoase care fac să se nască în suflete ÎNȚELEPCIUNEA”.

Uimitoare această viziune asupra medicinei lui Zalmoxe acum mai bine de 2400 de ani!

5. Dionisie Periegetul (138 d.H.): „În ceea ce urmează voi scrie despre cea mai mare țară, care se întinde din Asia Mică până în Iberia și din nordul Africii până în SCANDIA, țara imensă a dacilor.”

6. Marco Merlini, arheolog italian (n. 1953), spunea referitor la plăcuțele de la Tărtăria: „Oasele ca și plăcuțele sunt foarte vechi. Acum este o certitudine. Este rândul nostru să gândim că scrierea a început în Europa cu 2000 de ani înaintea scrierii sumeriene. *În România avem o comoară imensă, dar ea nu aparține numai României, ci întregii Europe.*”

7. Friedrich Hayer (1899) – filozof austriac: „Rumunii sunt poporul din Europa care s-a născut creștin” (ambasadorul Vaticanului la București spunea în aula Academiei același lucru, și asta acum câțiva ani).

8. Alfred Hofmann (1820) – în Istoria Pământului: „Într-adevăr nicăieri nu vei putea găsi o putere de înțelegere mai rapidă, o minte mai deschisă, un spirit mai ager, însoțit de mlădierile purtării, așa cum o afli la cel din urmă rumun. Acest popor ridicat prin instrucție ar fi apt să se găsească în fruntea culturii spirituale a Umanității. Și ca o completare, limba sa este atât de bogată și armonioasă, că s-ar potrivi celui mai cult

popor de pe Pamânt. Rumania nu este buricul Pământului, ci Axa Universului.

9. Marija Gimbutas – Profesor la Universitatea California din L.A.- Civilizație și Cultură: *„România este vatra a ceea ce am numit Vechea Europă, o entitate culturală cuprinsă între 6500-3500 î.H., axată pe o societate matriarhală, teocrată, pașnică, iubitoare și creatoare de artă, care a precedat societățile indo-europenizate, patriarhale, de luptători din epoca bronzului și epoca fierului. A devenit de asemenea evident că această străveche civilizație europeană precede cu câteva milenii pe cea sumeriană. A fost o perioadă de reală armonie în deplin acord cu energiile creatoare ale naturii.”*

10. Louis de la Valle Pousin: „Locuitorii de la nordul Dunării de Jos pot fi considerați strămoșii Omenirii.”

11. Gordon W. Childe: „Locurile primare ale dacilor trebuie căutate pe teritoriul României. Într-adevăr, localizarea centrului principal de formare și extensiune a indo-

europenilor trebuie să fie plasată la nordul și la sudul Dunării de Jos.”

12. Eugene Pittard: „Strămoșii etnici ai Rumunilor urcă neîndoielnic până în primele vârste ale Umanității, civilizația neolitică reprezintă doar un capitol recent din istoria țării”.

13. Daniel Ruzo – arheolog sud-american: *„Carpații sunt într-o regiune a lumii în care se situa centrul european al celei mai vechi culturi cunoscute până în ziua de astăzi”*

14. William Schiller – arheolog american: **„Civilizația s-a născut acolo unde trăiește astăzi poporul rumun, răspândindu-se apoi spre răsărit și apus”.**

15. John Mandis: „Cele mai vechi descoperiri ale unor semne de scriere au fost făcute la Turdaș și Tărtăria”.

16. Olof Ekstrom: *„Limba rumună este o limbă-cheie care a influențat în mare parte limbile Europei”.*

17. Universitatea din Cambridge:

– În mileniul V î.H. spațiul carpatic getic era singurul locuit în Europa;

– Spațiul carpatic, getic, valah a reprezentat în antichitate OFFICINA GENTIUM, a alimentat cu populație și civilizație India, Persia, Grecia, Italia, Germania, Franța și așa-zisul spațiu slav;

– VEDELE (RIG VEDA) cele mai vechi monumente literare ale umanității au fost create în centrul Europei. Fostul Prim-Ministru al Indiei, Jawaharlal Nehru a scris că: „Vedele sunt opera arienilor care au invadat bogatul pământ al Indiei”.

18. Bonfini: „Limba rumunilor n-a putut fi extirpată deși sunt așezați în mijlocul atâtor neamuri de barbari și așa se luptă să nu o părăsească în ruptul capului, încât nu s-ar lupta pentru o viață cât pentru o limbă”.

19. Ludwig Schlozer (Russische Annalen-sec XVIII): „Acești volohi nu sunt nici romani, nici bulgari, nici wolsche, ci VLAHI (RUMUNI), urmași ai mării și străvechii seminții de popoare a tracilor, dacilor și geților, care și acum își au limba lor proprie și cu toate aspirările, locuiesc în Valachia, Moldova, Transilvania și Ungaria în număr de milioane”.

20. Michelet, Paris 1859, către trimisul lui Cuza: „Nu invidiați vechile popoare, ci priviți pe al vostru. Cu cât veți săpa mai adânc, cu atât veți vedea țâșnind viața”.

21. Andre Armad: „Într-adevăr acesta este unul din cele mai vechi popoare din Europa... fie că este vorba de traci, de geți sau de daci. Locuitorii au rămas aceiași din epoca neolitică – era pietrei șlefuite – până în zilele noastre, susținând astfel printr-un exemplu, poate unic în istoria lumii continuitatea unui neam”.

22. D’Hauterive (Memoriu asupra vechii și actualei stări a Moldovei, 1902): *„Limba latinească în adevăr se trage din acest grai (primordial), iar celelalte limbi, mai ales rumuna sunt acest grai. LATINEASCA este departe de a fi trunchiul limbilor care se vorbesc astăzi (așa zisele limbi latine), așa zice că ea latina, este cea mai nouă dintre toate”.*

23. Huszti Andras: „Urmașii geto-dacilor trăiesc și astăzi și locuiesc acolo unde au locuit părinții lor, vorbesc în limba în care glăsuiau mai demult părinții lor”.

24. Bocignolli (1524): „Rumunii despre care am spus că sunt daci”.

25. L.A. Gebhardi: „Geții vorbeau aceeași limbă ca dacii și aveau aceleași obiceiuri. Grecii dădeau atât geților din Bulgaria, cât și dacilor din Moldova, Valahia, Transilvania și Ungaria același nume și credeau că și geții și dacii provin de la traci”.

26. Martin Hochmeister (Siebenburgische Provinzial Blatter, 1808): *„În cele mai vechi timpuri cunoscute, în Transilvania și în țările învecinate locuiau dacii, care mai erau numiți și geți și de la ei a primit actuala Transilvanie împreună cu Moldova, Muntenia și regiunile învecinate din Ungaria numele de Dacia”.*

27. Abdolonyme Ubicini (Les origines de l'histoire roumaine, Paris, 1866): „Dacii sunt primii strămoși ai rumunilor de azi. Din punct de vedere etnografic dacii par să se confunde cu geții, aceeași origine, aceeași limbă. Asupra

acestui punct de vedere toate mărturiile din vechime concordă”.

28. Universitatea din Cambridge (1922, The Cambridge History of India): „Faza primară a Culturii Vedice s-a desfășurat în Carpați, cel mai probabil, inițial în Haar-Deal”.

29. Jakob Grimm (Istoria limbii germane, 1785-1863): „Denumirile dacice de plante, păstrate la Dioscoride (medic grec din perioada împăraților Claudius și Nero) pot fi găsite și în fondul limbii germane”.

30. Cronicile spaniolilor 25 (pag.179): „Daco-Geții sunt considerați fondatorii spaniolilor”.

31. Carol Lundius (Cronica ducilor de Normandia): „Daco-Geții sunt considerați fondatorii popoarelor nordice”.

32. Leibnitz (Collectanea Etymologica): „Daco-Geții sunt considerați fondatorii teutonilor prin saxoni și frizieni, ai olandezilor (daci) și ai anglilor”.

33. Miceal Ledwith (Consilier al Papei Ioan Paul al II-lea): „Chiar dacă se știe că latineasca e limba oficială a Bisericii Catolice, precum și limba Imperiului Roman, iar limba rumună este o limbă latină, mai puțină lume cunoaște că limba rumună sau precursora sa, vine din locul din care se trage limba latină, și nu invers!

Cu alte cuvinte, nu limba rumună este o limbă latină, ci mai degrabă limba latină este o limbă rumună. Așadar, vreau să-i salut pe oamenii din Munții Bucegi, din Brașov, din București. Voi sunteți cei care ați oferit un vehicul minunat lumii occidentale”.

34. Daniel Ruzo (1968): „Am cercetat munți din cinci continente, dar în Carpați am găsit monumente unice dovedind că în aceste locuri a existat o civilizație măreață, constituind centrul celei mai vechi civilizații cunoscute astăzi”.

35. Carlo Troya (1784-1858, istoric italian): „Nici un popor din cele pe care grecii le numeau barbare nu au o istorie mai veche și mai certă ca a geților sau goților. Scopul lucrării mele, Istorie Getică sau Gotică se împarte în două părți și una

din ele arată că geții lui Zalmoxe și ai lui Decebal au fost strămoșii goților lui Teodoric din neamul Amalilor.”

36. Harald Haarman (specialist în istoria culturii): „Cea mai veche scriere din lume este cea de la Tărtăria (cu mult înainte de scrierea sumeriană;), iar civilizația danubiană este prima mare civilizație din istorie.”

37. Paul Mac Kendrick: *„Burebista și Decebal au creat în Dacia o cultură pe care numai cei cu vederi înguste ar putea-o califica drept barbară”*. „Rumunii sunt membri ai unuia din cele mai remarcabile state creatoare ale antichității.” „Sus în Maramureș există un loc marcat drept centrul bătrânului continent” (Europa de la Atlantic la Urali).

38. William Ryan și Walter Pitman (geologi, 1995): „Locul descris de Vechiul Testament ca fiind inundat de potop este cel al Mării Negre”.

39. Robert Ballard (explorator, 1999), confirmă cele spuse de Ryan și Pitman.

40. Cavasius (De la Administratione Regni Transilvaniae): „În Italia, Spania și Galia, poporul se sluzea de un idiom de formație mai veche sub numele de lingua rumunească, ca pe timpul lui Cicero”.

41. G. Devoto, G. Wilkie, W. Schiller: „Barbarii n-au fost numai descoperitorii filosofiei, ci și descoperitorii tehnicii, științei și artei... Trebuie să merg mai departe și să arăt lămurit că filozofia greacă a furat din filozofia barbară. Cei mai mulți și-au făcut ucenicia printre barbari. Pe Platon îl găsim că laudă pe barbari și amintește că atât el cât și Pitagora au învățat cele mai multe și mai frumoase învățături trăind printre barbari”.

42. Clement Alexandrinul (Stromatele): „În sfârșit o altă greutate de interpretare cu această metodă a unor învățături din Scriptură constă în aceea că nu le avem și în limba în care au fost scrise întâia oară... Apoi limba e păstrată și de popor, nu numai de învățați, pe când înțelesul și textele le păstrează numai învățații și tocmai de aceea putem să concepem ușor că aceștia au putut să falsifice înțelesul textelor vreunei cărți foarte rare pe care o aveau în stăpânire”.

43. Emmanuel de Martone (profesor la Sorbona, 1928, în interviul dat lui Virgil Oghină): „Nu pot să înțeleg la rumuni mania lor de a se lăuda că sunt urmași ai coloniștilor romani știind foarte bine că în Dacia nu au venit romani, nici măcar italici, ci legiuni de mercenari recrutați din toate provinciile estice ale imperiului, chiar și administrația introdusă de cuceritori avea aceeași obârșie. Voi rumunii sunteți daci și pe aceștia ar trebui să-i cunoască rumunii mai bine și să se laude cu ei, pentru că acest popor a avut o cultură spirituală și morală înaltă”.

44. Marc Pagel (profesor, șef al laboratorului de bioinformatică la Universitatea Reading, Anglia): „**Acum 10.000 de ani în spațiul carpatic a existat o cultură, un popor care vorbea o limbă unică și precursoare a sanscritei și latinei**”.

45. Clemance Royer (în Buletin de la Societe d'Antropologie, Paris, 1879): „... celții, germanii și latinii vin din estul Europei... iar tradițiile arienilor istorici din Asia îi arată venind din Occident... noi trebuie să le căutam leagănul comun la Dunarea de Jos, în această Tracie pelasgică a cărei limbă o ignorăm”.

46. Jean Laumonier (în cartea „La nationalite francaise”, Paris, 1892): „Românul sau dacul modern este adevăratul celt al Europei Răsăritene”.

47. Andre le Fevre (în lucrarea „Les races et les langues”, Paris 1893): „Celții bruni cărora etnografia le relevă urma din Dacia pâna în Armric (Bretania) și Irlanda, galii blonzi... populații care vorbeau dialecte indo-europene”.

48. Împăratul Iosif al II-lea: „*Acești bieți supuși rumuni, care sunt fără îndoială cei mai vechi și mai numeroși în Transilvania, sunt atât de chinuiți și încercați de nedreptăți de oricine, fie ei unguri sau sași, că soarta lor, dacă o cercetezi este într-adevar de plâns...*”

Culese de **Marius Finca** (adevaruldespredaci.ro)

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	7
CONCEPTELE DE INTERCULTURALITATE VERSUS MULTICULTURALITATE: O MODELARE SOCIOLOGICĂ.....	13
MULTICULTURALITATEA - STEREOTIP FALIMENTAR ÎN MANAGEMENTUL COMUNITAR CONTEMPORAN	39
INTERCULTURALITATEA BANATULUI ROMÂNESC (PARTEA ROMÂNEASCĂ A FOSTULUI BANAT ISTORIC).....	81
MIC DICȚIONAR EXPLICATIV.....	98
BIBLIOGRAFIE	119
A. DOCUMENTE DE LA CONSILIUL EUROPEI, ÎN ORDINE CRONOLOGICĂ.....	119
B. LITERATURĂ DE SPECIALITATE DIN ȘTIINȚELE SOCIALE DIN ROMÂNIA	124
C. STUDII DIN LITERATURA INTERNAȚIONALĂ.....	128
ANEXE.....	132